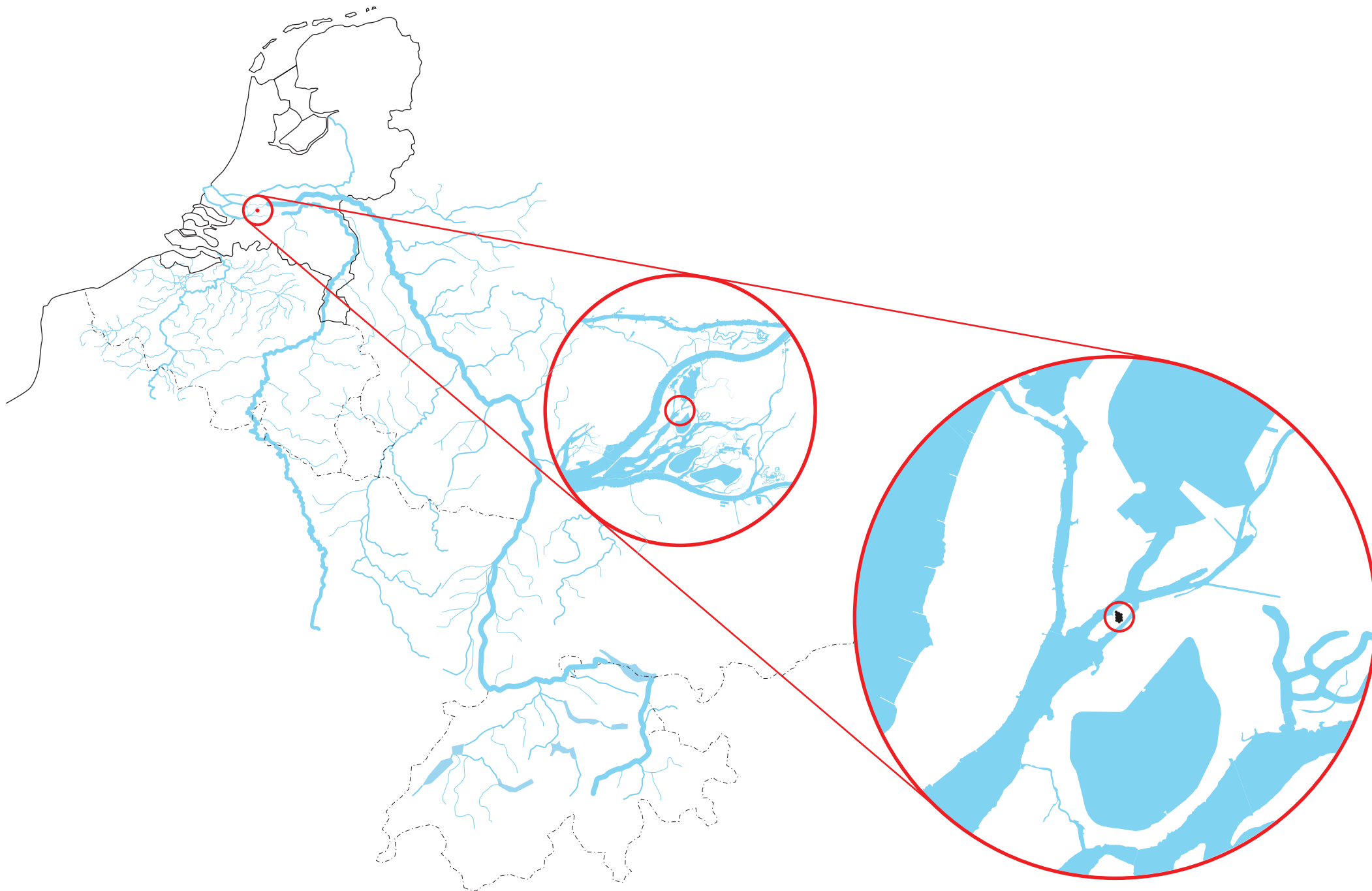

Bidbook Biesbosch Museumeiland

Stichting Biesbosch Museum

Bidbook Biesbosch Museumeiland

Aan de lezer,

Voor u ligt het bidbook voor de ontwikkeling van het Biesbosch Museumeiland. Op initiatief van Stichting Biesbosch Museum is samen met belanghebbenden de afgelopen maanden bevlogen gewerkt aan de doorontwikkeling van het plan voor het Biesbosch Museumeiland.

Omdat het museum de potentie heeft om als fysieke en mentale poort naar Het Nationaal Park de Biesbosch te dienen, heeft dit initiatief de bijzondere aandacht gekregen van de provincie Noord-Brabant. In nauw overleg met de directie en het bestuur van het museum is de provincie een traject gestart met als doel om, samen met andere belanghebbenden, de kansen en mogelijkheden van de locatie en het museum concreet in beeld te brengen. Dit heeft geleid tot de rapportage 'Parallelspoor Biesbosch Museum' (juni 2012) met daarin onder andere een conceptontwerp voor de uitbreiding van het museum, het museumeiland en de expositie.

Nadat dit ontwerp is omarmd door het bestuur van het Biesbosch Museum, is dit de afgelopen maanden doorontwikkeld naar voorliggend voorlopig ontwerp. In gesprekken tussen belanghebbenden is een inspirerend beeld ontstaan wat het Biesbosch Museumeiland kan zijn voor de Biesbosch.

Amsterdam heeft een museumPLEIN, Rotterdam een museumPARK: centrale plekken waar toeristen samenkomen en van waaruit zij deze steden verkennen. In dit bidbook presenteren wij een museumEILAND voor de Biesbosch van waaruit toeristen met dit prachtige cultuurlandschap kennismaken.

Het Biesbosch Museumeiland spreekt tot de verbeelding en inspireert tot verdere samenwerking. Met veel plezier presenteert het Biesbosch Museum u dit plan. In de hoop dat het u inspireert om vanuit uw kracht en kunde bij te dragen aan de realisatie van het Biesbosch Museumeiland.

Het Biesbosch Museum in de huidige situatie

Inhoudsopgave

• Voorwoord / <i>Douwe Altena, voorzitter bestuur Stichting Biesbosch Museum</i>	7
• Aanleiding voor het Biesbosch Museumeiland	9
<hr/>	
• Het plan voor de ontwikkeling van het Biesbosch Museumeiland	11
– Het Museumgebouw	13
– Het Museumeiland	17
– Sociale en fysieke duurzaamheid van Biesbosch Museumeiland	19
– Samenwerkingen met bkcc en onderwijs	21
– Financiële verantwoording	23
– Planning	25
– De plannenmakers	27
<hr/>	
• Perspectieven op de ontwikkeling van het Biesbosch Museumeiland	29
– <i>Een groots verhaal / Jan Kornelis van Oord (voorzitter comité van aanbeveling Stichting Biesbosch Museum)</i>	31
– <i>De kansen van het Biesbosch Museumeiland / Peter van Beek (directeur Biesbosch Museum)</i>	33
– <i>Museumeiland als vertrekpunt voor verkenning / Marco Vermeulen (architect Studio Marco Vermeulen)</i>	37
– <i>Over de Biesbosch gesproken / Dick Verheijen (directeur Parkschap Nationaal Park de Biesbosch)</i>	41
– <i>Bestemming van formaat / Wim de Jong (wethouder gemeente Werkendam)</i>	43
– <i>De waarde van een vriend / Ad van Hees (districtshoofd Staatsbosbeheer Biesbosch)</i>	45
– <i>Lezen van een landschap / Valentine Wikaart (conservator en archivaris Biesbosch Museum)</i>	47
– <i>Verandering in de Biesbosch verbeelden / Erik Luermans (senior adviseur bkcc)</i>	49
<hr/>	
• Colofon	53

Maak kennis met verleden, heden en toekomst van de Biesbosch

Voorwoord

De ontpoldering van de Noordwaard is door het Biesbosch Museum – een particuliere stichting die al bijna dertig jaar actief is in dit gebied – aangegrepen om een grote toekomstgerichte stap te zetten. Het Biesbosch

*Museum ligt in het hart van de Biesbosch, een uniek zoetwatergetijdengebied, midden in een cruciaal gebied in het programma **Ruimte voor de Rivier**. Het is daarmee de uitgelezen plek om bezoekers kennis te laten maken met het verleden, heden en de toekomst van de Biesbosch.*

De Biesbosch is door mensen gemaakt. Het is natuur met een voor Nederland belangrijke cultuurhistorie: hier hebben mensen gevochten tegen het water, polders gemaakt, de natuur naar hun hand gezet met een heel eigen griend- en rietcultuur, maar ook weer ontpolderd en teruggegeven aan de natuur.

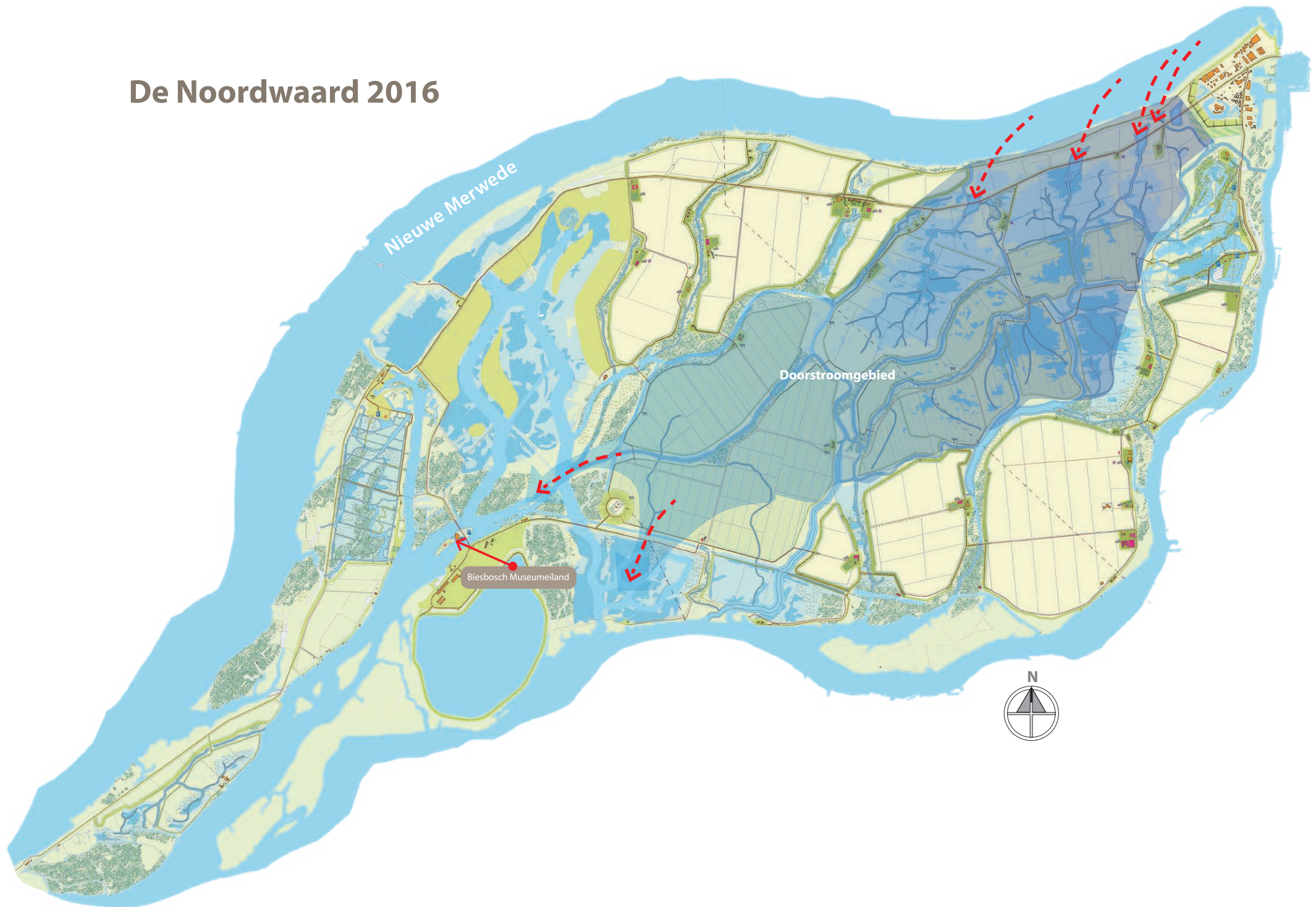
Van oudsher speelt de Biesbosch een belangrijke rol bij de waterbeheersing van Nederland. Ook de huidige ontwikkelingen in het kader van Ruimte voor de Rivier zijn hier een prachtig voorbeeld van. Mensen van overal ter wereld komen in de Biesbosch kijken hoe Nederland omgaat met het water. Daar hoort een plek bij waar mensen op een goede manier worden ontvangen en geïnformeerd. Dat kan op het Biesbosch Museumeiland.

We zijn uitgedaagd door de provincie om een plan vol ambitie en allure te maken. In dit bidbook presenteren wij u met trots het resultaat. Hier is de afgelopen maanden met plezier hard aan gewerkt. Er is gesproken met betrokken partijen, met het bedrijfsleven en met het onderwijs. De plannen voor het Biesbosch Museumeiland maken bij alle partijen energie los.

Het museum wil graag de voortrekkersrol spelen bij de totstandkoming van het Biesbosch Museumeiland. Het is nu tijd om dit plan met medewerking van de provincie Noord-Brabant, gemeente Werkendam, Staatsbosbeheer, Parkschap het Nationaal Park de Biesbosch, brabants kenniscentrum kunst en cultuur (bkkc), het bedrijfsleven en het onderwijs te realiseren.

Douwe Altena
Voorzitter bestuur Stichting Biesbosch Museum

De Noordwaard 2016

Aanleiding voor het Biesbosch Museumeiland

De ontpoldering van de Noordwaard is de directe aanleiding voor de ontwikkeling van het Biesbosch Museumeiland.

In het kader van Ruimte voor de Rivier is besloten om in geval van hoog water het water van de Nieuwe Merwede door de Noordwaard zo snel mogelijk richting zee af te voeren. De 4.450 hectaren grote polder wordt hiervoor doorstroombaar gemaakt. Het museum komt door de ontpoldering op een eiland in de Biesbosch te liggen.

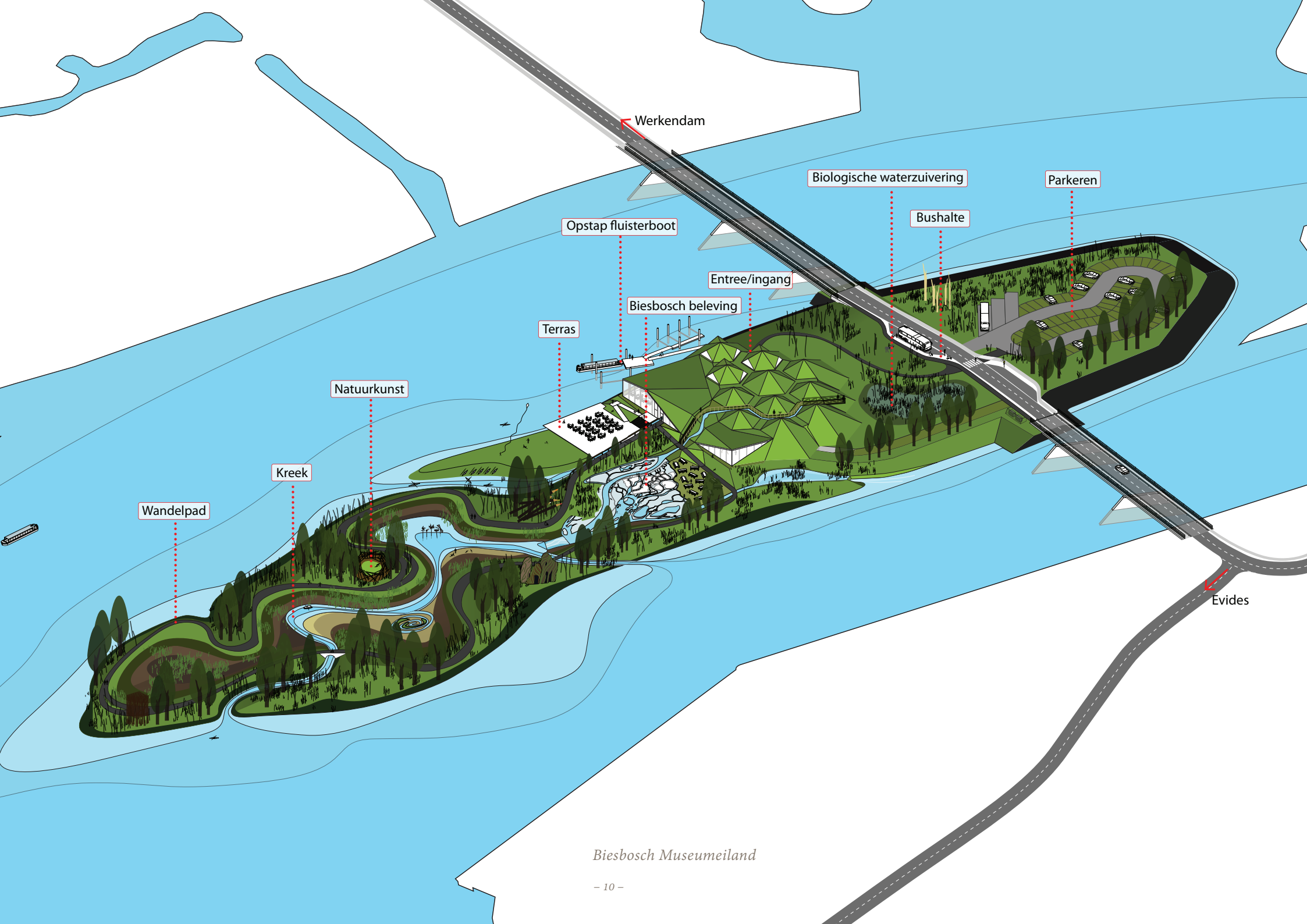
De herinrichting van het gebied is voor het museum de fysieke aanleiding om een integraal plan voor het gebouw en het eiland te ontwikkelen dat past bij de huidige, duurzame ontwikkeling van de Biesbosch als nationaal park.

Samen met de bezoekerscentra Drimmelen en Dordrecht is het museum voor veel bezoekers de logische plek om hun verkenning van de Biesbosch te beginnen. Het museum is echter verouderd en niet toegerust om de groeiende bezoekersstroom gastvrij te ontvangen. Het gebrek aan een goede horecavoorziening springt daarbij het meest in het oog, maar ook

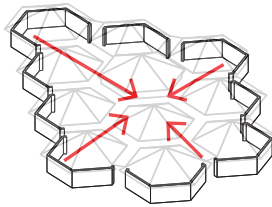
de presentatie van de collectie vraagt om een frisse blik. Het museum ziet de bezoekersaantallen jaarlijks stijgen. In 2012 hebben 35.000 mensen de tentoonstelling bezocht en zijn 18.000 mensen meegevaaren op de fluisterboot. Lang niet alle passanten stappen het museum binnen voor de tentoonstelling of een rondvaart. Sommigen komen om gebruik te maken van de faciliteiten zoals de toiletten of ze drinken een kop koffie. Anderen zoeken informatie. Deze informele nevenfuncties leggen echter ook ruimtelijk hun beslag en doen een beroep op de vrijwilligers van het museum.

De fysieke herinrichting van het gebied maakt dat het kantoor van Staatsbosbeheer aan de Hilweg al plaats heeft gemaakt voor het water. De nieuwbouw van het museum biedt Staatsbosbeheer opnieuw onderdak in het gebied. Het Parkschap de Biesbosch ontbeert tot nu toe een representatieve kantoorlocatie in de Biesbosch. Het lijkt vanzelfsprekend dat ook deze organisatie haar intrek neemt in het nieuwe gebouw. De gemeente Werkendam, de enige structurele subsidiegever van het museum, wil graag dat bij het museum ook een bezoekerscentrum komt waar mensen zonder betaling kennis kunnen opdoen over de Biesbosch. De VVV Altena, dat sinds 2009 informatie verstrekt in het museum, opteert voor een uitgebreider servicepunt.

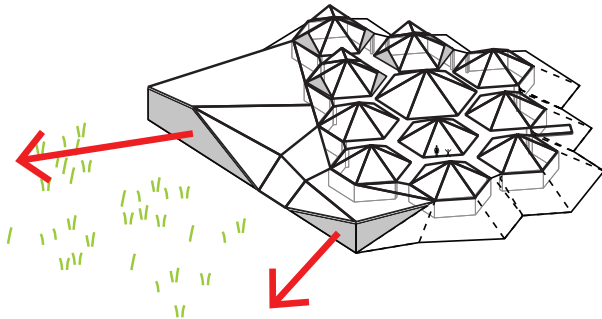
Deze optelling maakt dat er een heel nieuw programma van eisen ligt voor een ingrijpende verbouwing van het huidige gebouw. De inrichting van het eiland maakt al snel integraal deel uit van de plannen.

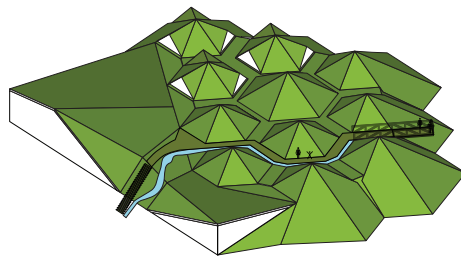
Biesbosch Museumeland

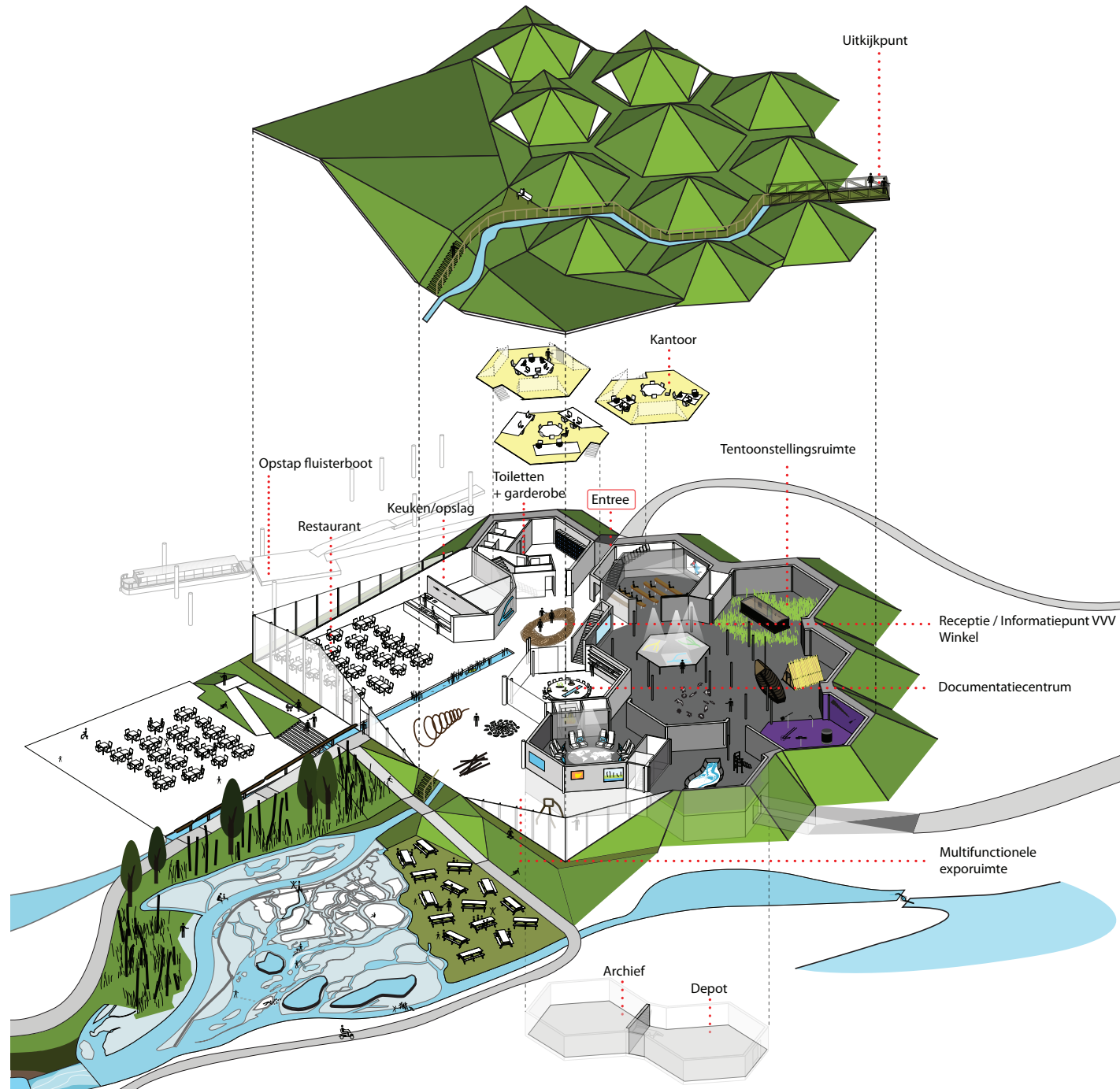
Bestaande bebouwing
introvert, geen relatie met omgeving

Voorstel: uitbreiding aan zuidwest-zijde
zicht op de omgeving + activering van het museumeiland

Landschappelijke inpassing museum
dak als verblijfsruimte met uitzicht

Het Museumgebouw

Het uitgangspunt van het ontwerp is om de bestaande bebouwing van het Biesbosch Museum te handhaven en een uitbreiding te realiseren. De oppervlakte van het gebouw wordt hiermee anderhalf keer zo groot. Het biedt daarmee ruimte aan het museum, een multifunctionele bezoekersruimte, horeca en kantoren voor het museum, Staatsbosbeheer en het Parkschap.

Door de uitbreiding op het zuidwesten wordt het gesloten karakter van het museum doorbroken en opent het museum zich naar het deel van het eiland dat wordt geactiveerd als museumtuin. De uitbreiding is voorzien van veel glas en biedt deels ruimte aan een restaurant met uitzicht op het eiland en het aangrenzende water. Het andere deel is bestemd als multifunctionele ruimte en kan worden gebruikt voor tijdelijke exposities.

De daken van zowel de bestaande bebouwing als van de uitbreiding worden uitgevoerd als groene daken. Het streven is om deze gedeeltelijk voor publiek toegankelijk te maken. De bestaande bebouwing wordt omzoomd met grondlichamen waarop dezelfde planten en grassen groeien als op het dak. De geometrie van de grondlichamen en het dak van de uitbreiding sluiten aan op die van het bestaande dak. Door de eenduidigheid in vorm en beplanting worden oud en nieuw aaneengesmeed tot een sculpturaal volume dat zich als landart object voegt in het omringende landschap. De entree van het museum bevindt zich aan de zijde van de toegangsweg

en de parkeergelegenheid. De entreeruimte huisvest de receptie en de museumwinkel. Bezoekers kunnen hier toeristische informatie over de Biesbosch inwinnen (VVV Altena Biesbosch), fietsen huren en tickets voor het museum en de fluisterboot kopen. In de museumwinkel kunnen zij souvenirs en streekproducten kopen. Vanuit de entreeruimte worden de kantoren ontsloten, kunnen bezoekers de tentoonstellingsruimtes betreden of er voor kiezen om alleen het restaurant en/of het terras te bezoeken.

Het Biesbosch Museum

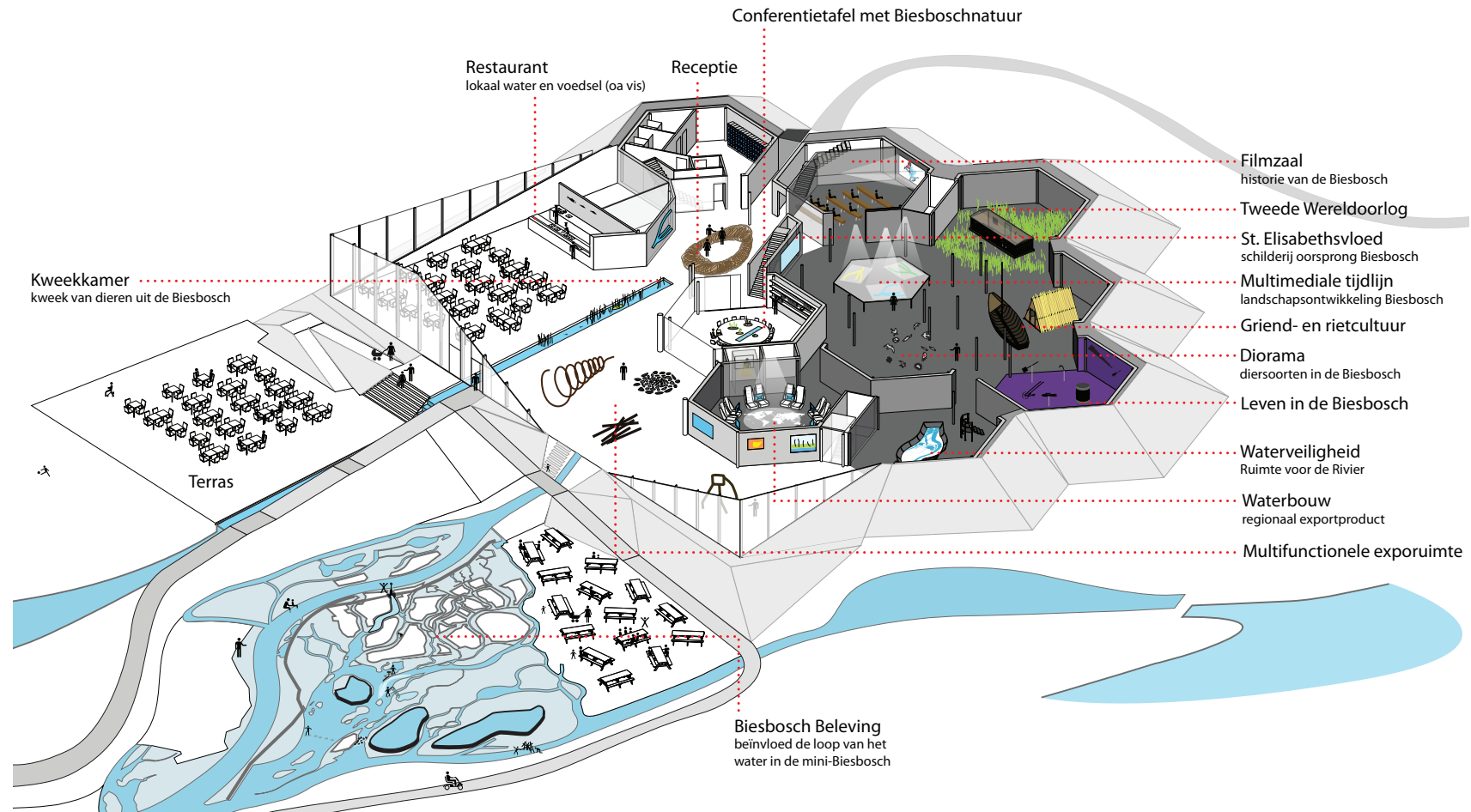
De vaste tentoonstelling blijft opgesteld in de voormalige hexagonale paviljoens. Voor de tentoonstelling wordt een nieuwe opzet bedacht, die aansprekend is voor het hedendaagse publiek, maar die ook recht doet aan de authenticiteit van het museum en zijn collectie. Het verhaal van de Biesbosch wordt verteld door middel van een beperkt aantal aansprekende thema's. Door een gelaagde presentatie wordt het verhaal van de Biesbosch voor verschillende doelgroepen op hun eigen niveau ontsloten. In de presentatie van de collectie komen onderwerpen als waterbeheer, ecosystemen, de griend- en rietcultuur en het leven in de Biesbosch aan bod. De bestaande collectie gebruiksvoorwerpen wordt nieuw leven ingeblazen door deze op eigentijdse wijze te exposeren en te koppelen aan boeiende verhalen. Nieuwe communicatiemiddelen en inzichten op het gebied van museale presentatie worden toegepast, zonder van de tentoonstelling een groot 'belevenisspektakel' te maken.

De multifunctionele ruimte

Toeristische en recreatieve informatie over de Biesbosch en omgeving wordt verstrekt vanuit de centrale balie. Op een grote overzichtskaart staan de verschillende mogelijkheden aangegeven om het gebied te voet, per fiets, boot of auto te verkennen. In de programmering van de multifunctionele ruimte gaat het museum samenwerken met bkcc. Ook is voorstelbaar dat Staatsbosbeheer of het Parkschap deze ruimte gaan bespelen.

Restaurant

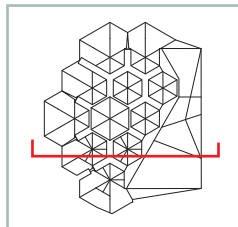
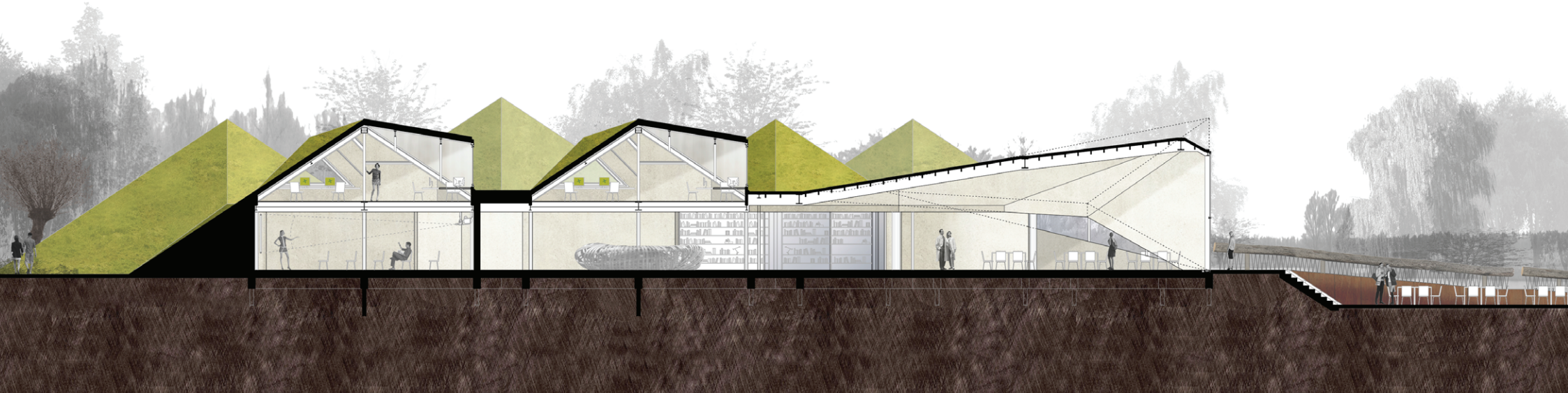
Voor het restaurant wordt een horecaondernemer gezocht die het restaurant wil uitbaten op een wijze die past bij de Biesbosch. Waar mogelijk bepalen streekproducten de kaart. Het is van belang dat het restaurant van goede kwaliteit is en een bestemming op zich gaat vormen.

Kantoren

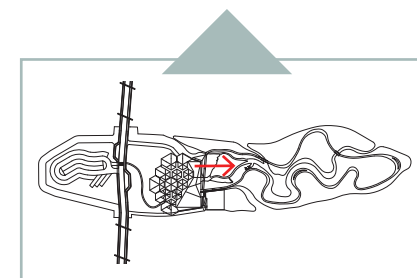
De kantoren van Staatsbosbeheer, Parkschap Nationaal Park de Biesbosch en het museum bevinden zich op de eerste verdieping. Elke kantoorruimte (hexagoon) krijgt drie grote dakkapellen die extra ruimte maken en voor daglicht, uitzicht en ventilatie zorgen. De kantoren zijn afzonderlijk bereikbaar via trappen die in de nabijheid van de receptie zijn gesitueerd.

Ze zijn in principe bedoeld voor individuele werkplekken (circa 3x6). Het personeel kan voor overleg gebruikmaken van de conferentieruimte op de begane grond en het restaurant.

Het Museumeiland wordt een 'zoetwatergetijdenpark', waar natuurkunst gecombineerd met water, getij, natuur en omgeving optimaal beleefbaar zijn.

Het Museumeiland

Het eiland wordt vergraven tot een ondiepe kreek omringd door een 'dijk' waar de mogelijkheid bestaat voor kinderen om te spelen en dammen te bouwen. De kreek is zo gemodelleerd dat variaties in de waterstand tot merkbare verschillen in het park leiden. Mede hierdoor is er een grote diversiteit aan waterminnende plantensoorten en fauna in het park. Deze omgeving vormt een mooi decor en biedt inspiratie voor contextuele beeldende kunst en landart.

De inrichtingsschets toont een rondwandeling waarbij het eiland via een verhard pad wordt ontsloten. Het pad loopt over de ringdijk waardoor telkens andere zichtrelaties ontstaan met de prachtige omgeving en de meanderende kreek. Het pad ligt op +2 meter NAP. Het zal hoogstens een of enkele dagen per jaar onder water lopen en is dan niet toegankelijk. De rest van het jaar biedt het pad zicht op het eiland dat onder invloed van de wisselende waterstanden telkens van gedaante verandert.

Bijzondere Biesbosch Beleving

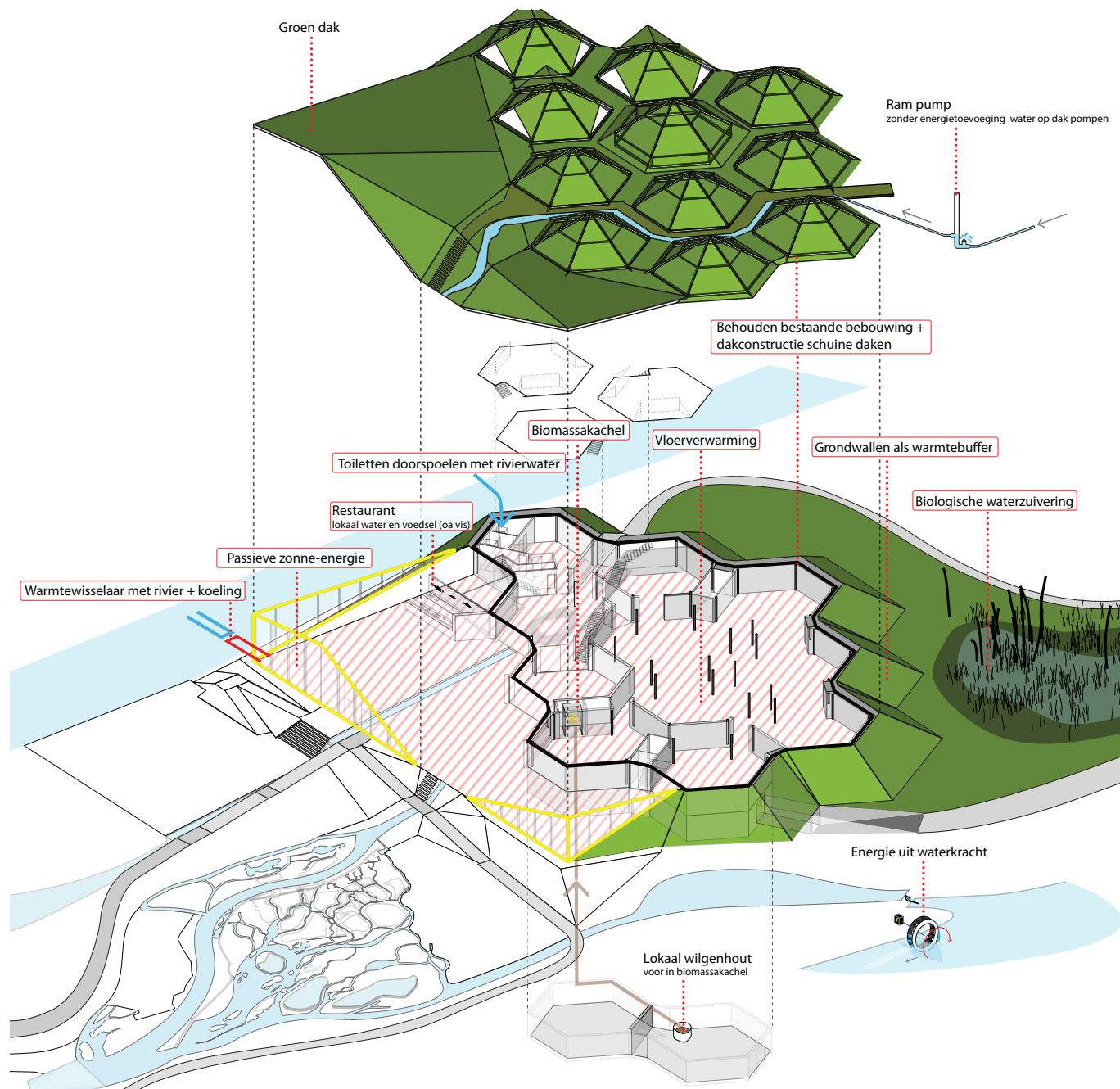
Een ander belangrijk onderdeel van het museumeiland is de 'Biesbosch Beleving'. Dit schaalmodel van de Biesbosch met polders, dijken en stromen, maakt de waterhuishoudkundige werking en het belang van dit gebied inzichtelijk. Met een cyclus van een half uur, verandert de waterstand van 'extreem laag' tot 'extreem hoog' en weer terug naar 'extreem laag'.

De 'Biesbosch Beleving' fungeert als kinderspeelplaats en educatiemiddel. Vanuit de expositieruimte en het naastliggende terras is er zicht op deze waterbeleving. De bezoeker heeft vanuit het museum een mooi uitzicht op de Biesbosch Beleving, zodat de gevolgen van de verschillende waterstanden goed kunnen worden waargenomen.

De Biesbosch Beleving met getijdenwerking

Sociale en fysieke duurzaamheid van Biesbosch Museumeiland

De ontwikkeling van het Biesbosch Museumeiland past zowel fysiek als sociaal in de visie op een duurzame ontwikkeling van de Biesbosch in zijn geheel.

De belangrijkste keuze wat betreft fysieke duurzaamheid is het behouden en uitbouwen van het bestaande gebouw. Verder zijn waar mogelijk maatregelen genomen die de duurzaamheid van het gebouw en het gebruik ten goede komen. Het gebouw ligt gunstig georiënteerd, de noordoostzijde is gesloten, terwijl aan de zuidwestzijde de grote glazen pui het gebouw openstelt. Dit maakt het mogelijk het gebouw deels middels passieve zonne-energie te verwarmen. Het grasdak en de aarden wallen isoleren het gebouw. Er wordt onderzocht of het water van de

Noordwaard kan worden gebruikt als warmtewisselaar, waarbij het leidingstelsel van de bestaande vloerverwarming wordt gebruikt. Indien nodig kan worden bijgestookt met biomassa uit de omgeving, zoals snoeiafval.

Op het gebied van sociale duurzaamheid versterkt het museum zijn binding met het gebied door in te zetten op het versterken van de streek economie: een lokale uitbater in het restaurant; streekproducten op de menukaart en in de museumwinkel; arrangementen aanbieden waarbij ook het verblijf in de omgeving wordt geregeld. De sociale duurzaamheid gaat ook over de grote betrokkenheid van vrijwilligers bij het museum. Ook in de toekomst wil het museum deels met vrijwilligers blijven werken. De mensen die de cultuur van de Biesbosch kennen uit hun jeugd of uit verhalen van familie zorgen voor een unieke verbinding met de streek.

Samenwerkingen met bkkc en onderwijs

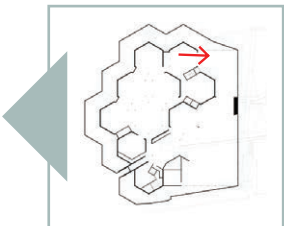
Het museum geeft in het toekomstig beleid een essentiële betekenis aan eigentijdse landschapskunst. Zowel in de multifunctionele ruimte als in het zoetwatergetijdenpark wordt hedendaagse kunst geprogrammeerd.

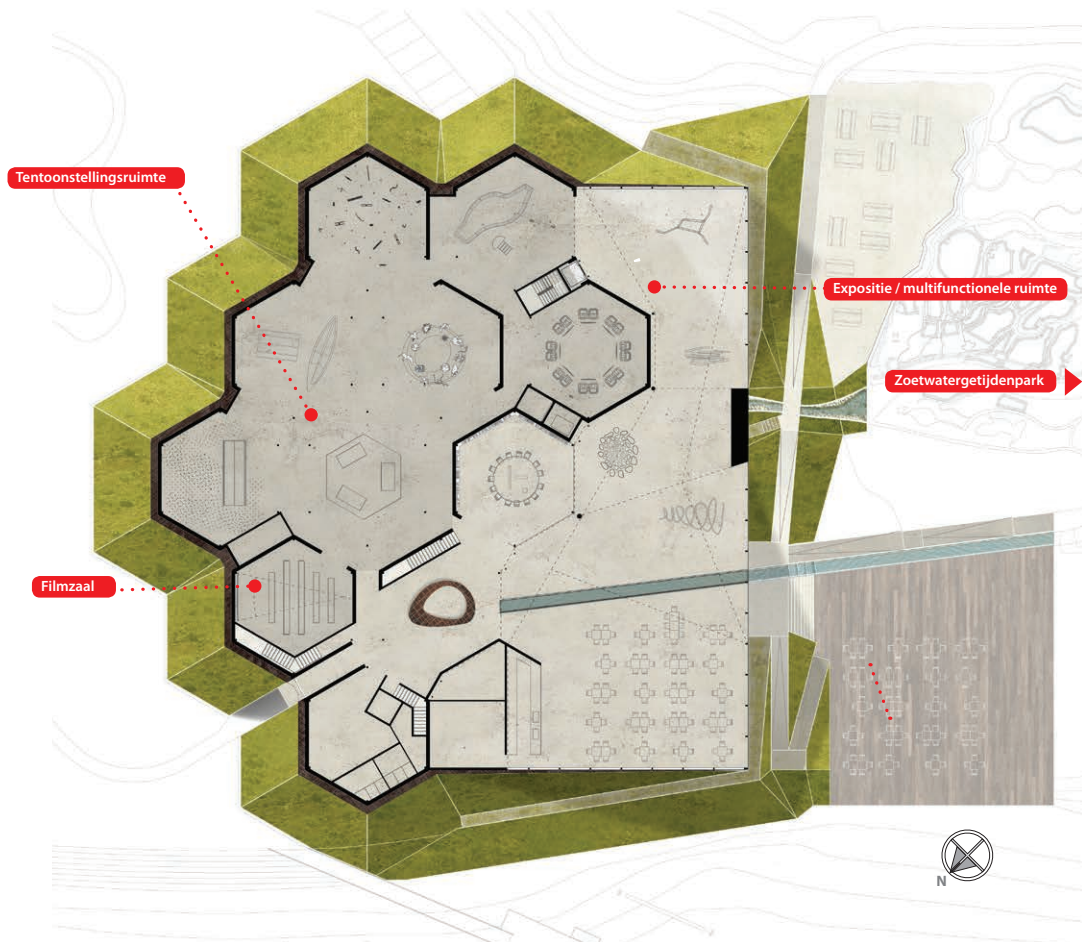
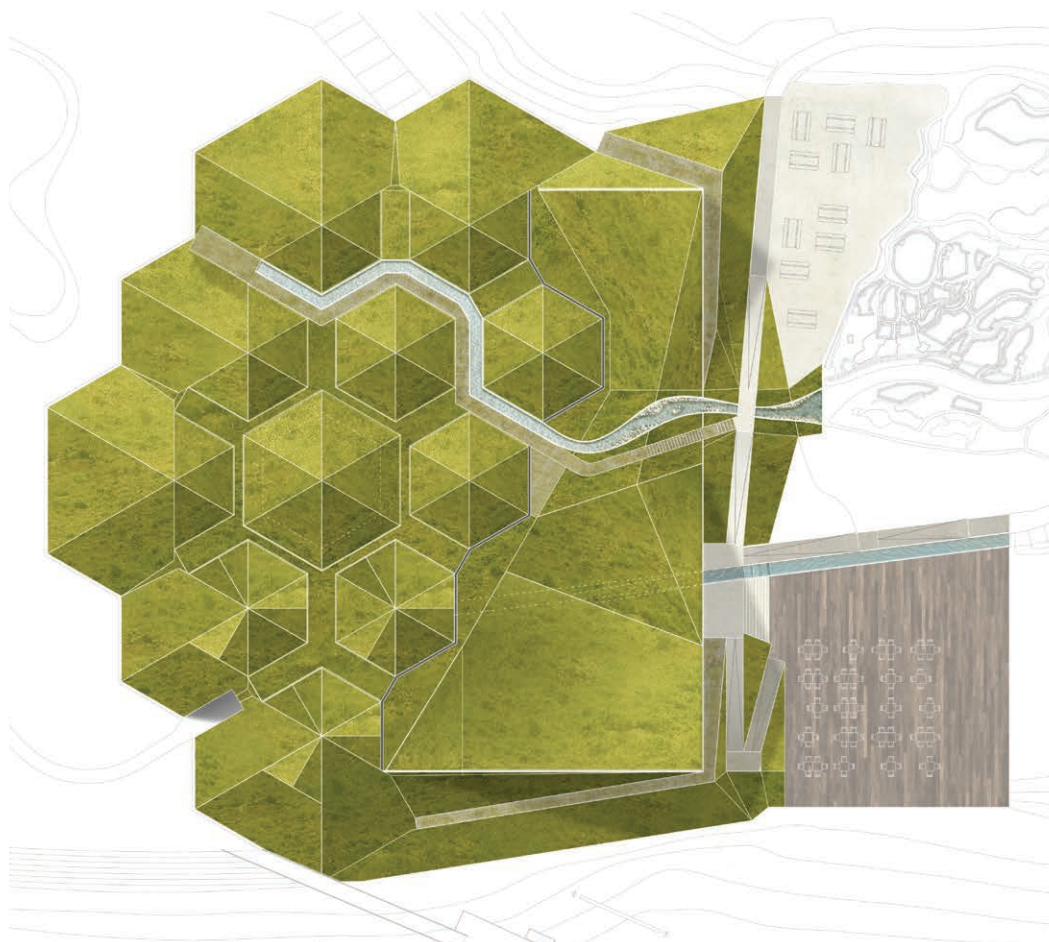
Vormgevers en kunstenaars worden uitgenodigd om te reageren op een van de thema's van de collectie of op de collectie als geheel. Het brabantse kenniscentrum kunst en cultuur (bkkc) heeft een adviserende rol en stippelt in samenwerking met het museum het beleid en de daaraan gekoppelde programmering uit.

Het Biesbosch Museumeiland en bkkc zoeken in de programmering nadrukkelijk naar een structurele samenwerking met het kunstonderwijs. Wij denken in dit verband aan Academie AKV/St Joost, aan SintLucas in Boxtel, aan HAS Den Bosch en aan de Design Academy Eindhoven.

“Wassende Maan” Noordwaard

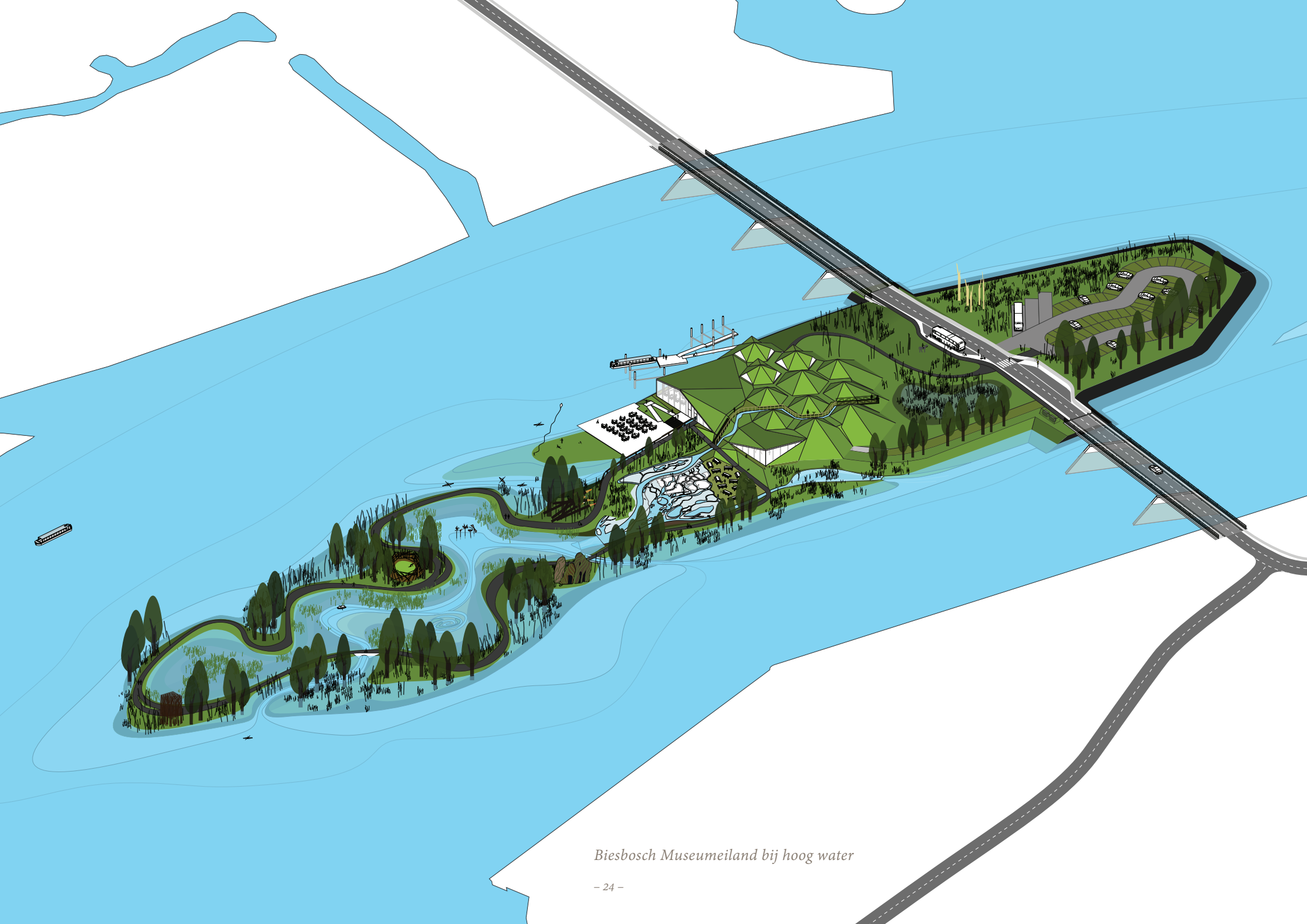
Financiële verantwoording

Begroting		Financiering	
Stichtingskosten gebouw	€ 3.700.000	Gerealiseerde dekking	€ 1.350.000
Inrichtingskosten Museumeiland (Her-)Inrichting	€ 1.550.000	Nog te realiseren	€ 4.650.000
Bezoekerscentrum/Museum	€ 750.000		
Totaal excl. 21 % btw	€ 6.000.000	Totaal excl. 21 % btw	€ 6.000.000

Raming exploitatiebegroting 2016 e.v.

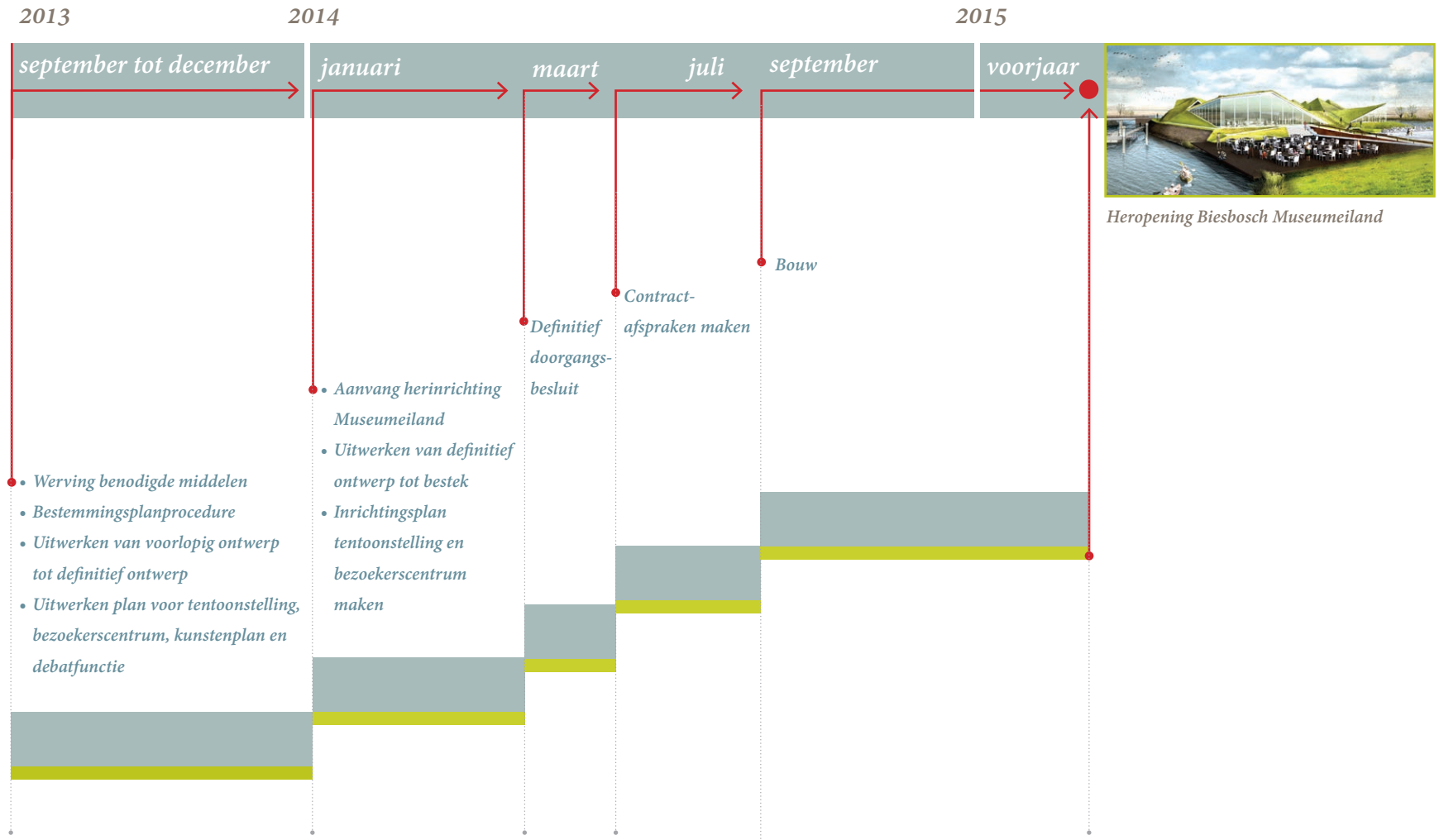
Uitgaven	Begroting 2016	Ontvangsten	Begroting 2016
Personeelskosten	€ 275.000	Entreegelden	€ 300.000
Vrijwilligerskosten	€ 25.000	Subsidie gemeente Werkendam	€ 85.000
Huisvestingskosten	€ 55.000	Sponsoring	€ 40.000
Expositiebeleid	€ 40.000	Opbrengst winkel/horeca	€ 50.000
Algemene kosten	€ 35.000	Diversen	€ 5.000
Kosten apparatuur & collectie	€ 20.000		
Kosten nutsbedrijven	€ 20.000		
Promotiekosten	€ 10.000		
Totaal excl. 21 % btw	€ 480.000	Totaal excl. 21 % btw	€ 480.000

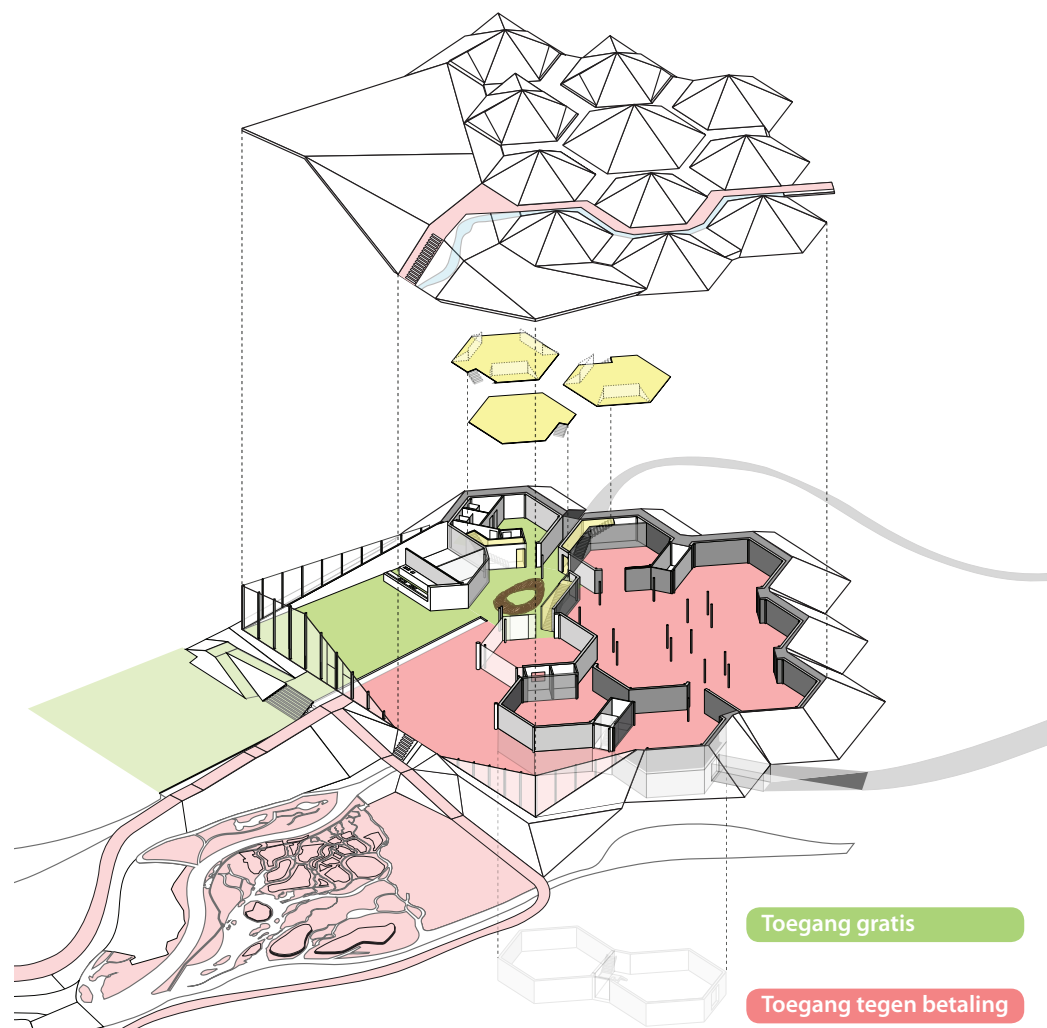
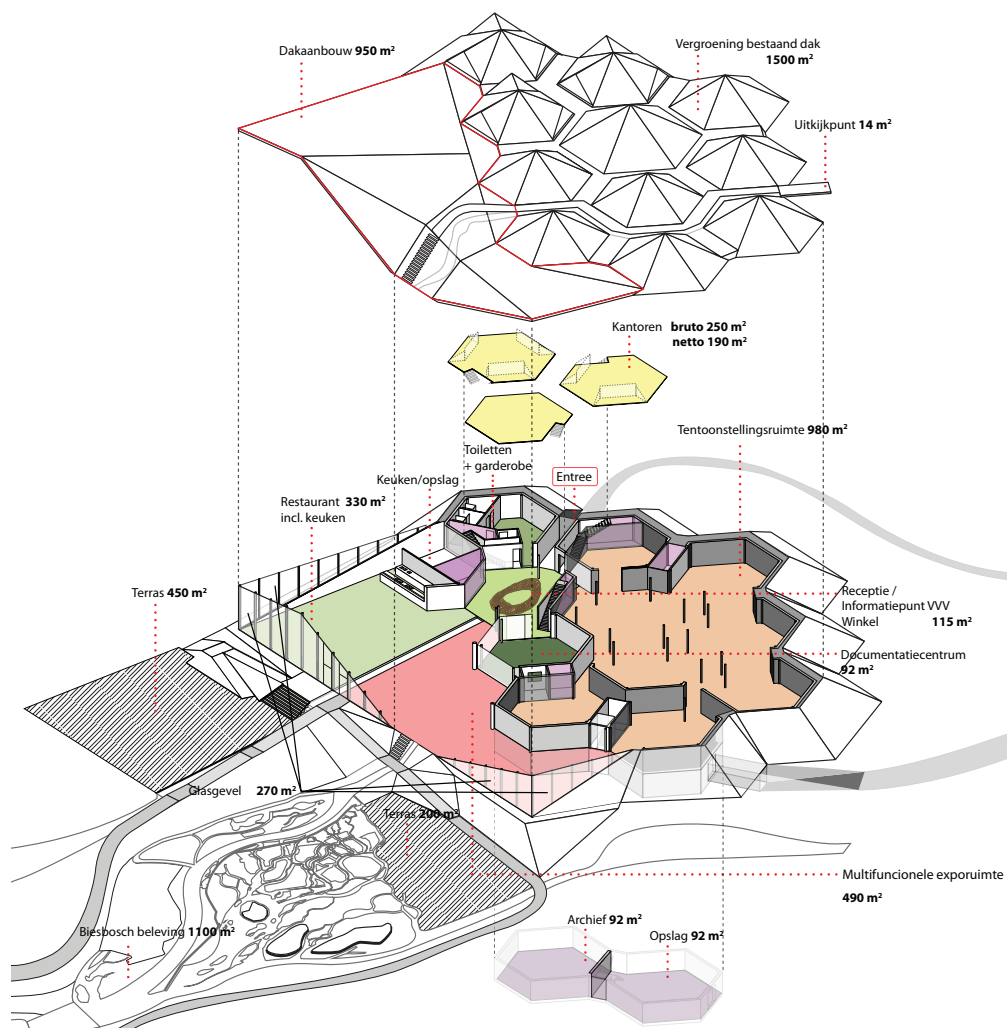
O.b.v. 50.000 bezoekers

Biesbosch Museumeiland bij hoog water

Planning

Toegang gratis

Toegang tegen betaling

De plannenmakers

Biesbosch Museum bestaat sinds 1984 en is sinds 1994 op de locatie aan de Hilweg gevestigd. Het laat de cultuurhistorie van dit bijzondere landschap zien. Het toont op welke wijze de mens - van griendhakkers, rietsnijders en biezenvelechters tot jagers, eendenkooikers en boeren - vanaf de Elisabethsvloed in 1421 tot heden zijn brood in het gebied heeft verdiend en door zijn handelen het uiterlijk van de Biesbosch heeft bepaald. Door het wegvallen van de getijden met het aanleggen van de Deltawerken is een deel van deze cultuur verdwenen en wordt deze in het museum en buiten in de Pannekoek – een traditionele griend – in leven gehouden.

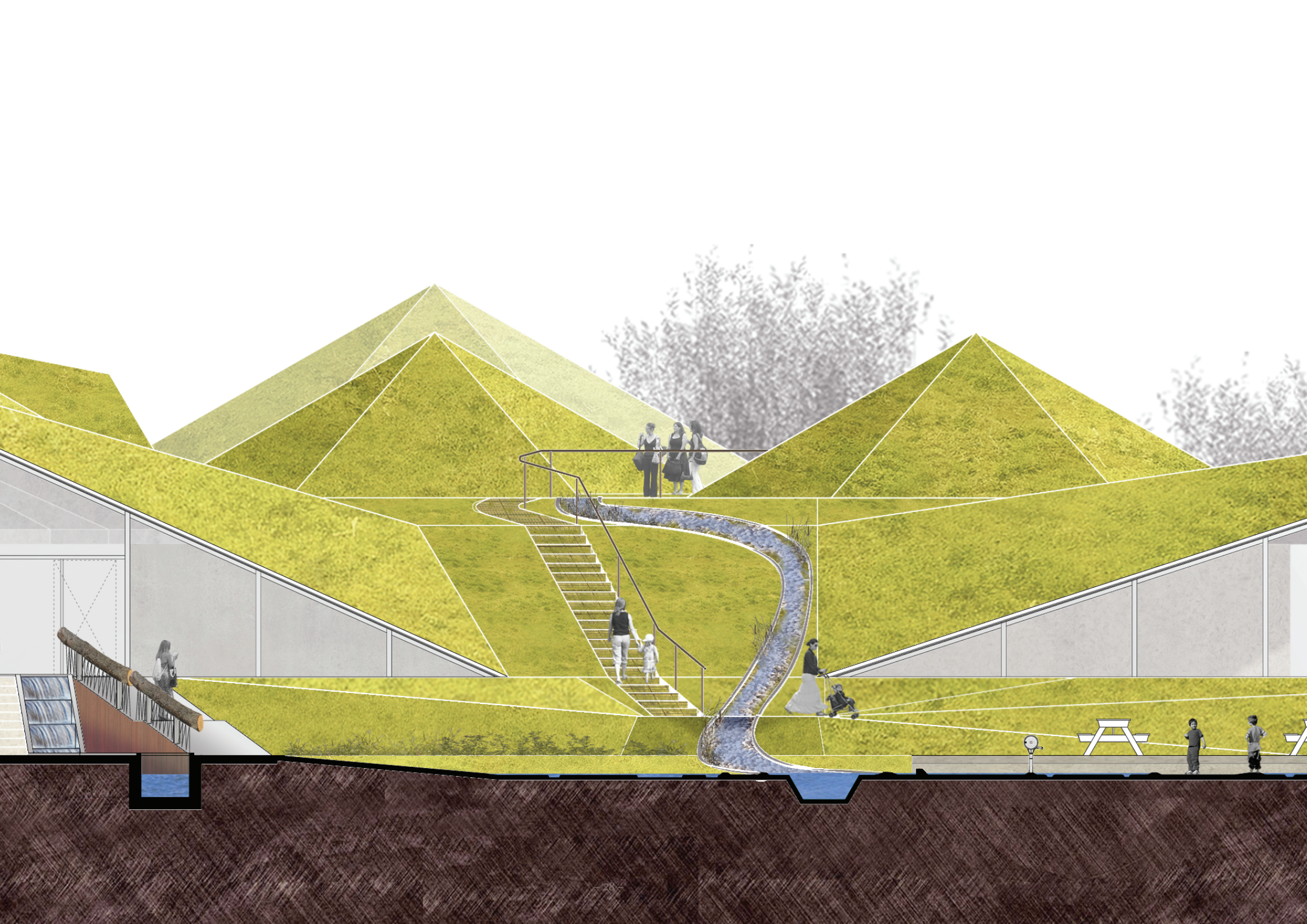
Staatsbosbeheer speelt als grootste eigenaar en beheerder een belangrijke rol in de Biesbosch. Met beheerders en boswachters is zij actief in dit gebied. Het buitenmuseum de Pannekoek wordt door Staatsbosbeheer op traditionele manier onderhouden.

Parkschap Nationaal Park de Biesbosch is het resultaat van een fusie van de natuur- en recreatieschappen in Zuid-Holland en Noord-Brabant. Het Parkschap functioneert in de Biesbosch dankzij een intensieve samenwerking tussen overheden, natuurbeheerders en grondeigenaren. Het richt zich op de ontwikkeling van het Nationaal Park De Biesbosch op het terrein van natuur en duurzame vrijetijdsbesteding.

Voorlichting en educatie zijn belangrijke doelstellingen van de Nederlandse Nationale Parken. Deze worden verzorgd door het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid. De andere doelstellingen zijn natuurbehoud, recreatief medegebruik en wetenschappelijk onderzoek.

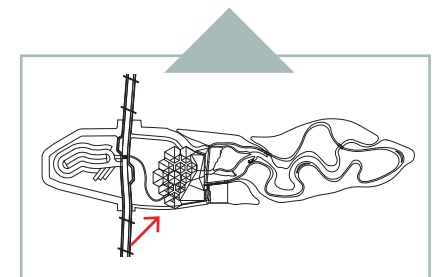
bkkc is het brabantse kenniscentrum kunst en cultuur. bkkc werkt aan een hogere omgevingskwaliteit door middel van kunst en cultuur. Het zoekt dan ook altijd naar kansen om kunstenaars te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen. bkkc is er voor kunstenaars, kunstinstellingen, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Zij deelt kennis, stimuleert vraag en aanbod, legt contacten en helpt bij het vinden van financiering.

Gemeente Werkendam ligt in de regio Land van Heusden en Altena en omvat de kernen Dussen, Hank, Sleeuwijk, Nieuwendijk en Werkendam. Een groot gedeelte van de Biesbosch en veel cultuurhistorische bezienswaardigheden, zoals de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en het Kasteel in Dussen liggen binnen haar grenzen. De gemeente heeft het museum altijd ondersteund in haar streven het verleden, heden en de toekomst van de Biesbosch zichtbaar te maken.

“De Biesbosch is een groots verhaal dat met trots mag worden verteld. We moeten dit momentum gebruiken om het Museumeiland de allure te geven die de Biesbosch verdient.”

Een groots verhaal

*Jan Kornelis van Oord (voorzitter comité van
aanbeveling van het Biesbosch Museum)
over de economie, de maatschappelijke relevantie
en internationale betekenis van de Biesbosch.*

*Wat is het belang van het Biesbosch Museumeiland voor de ontwikkeling
van de Biesbosch?*

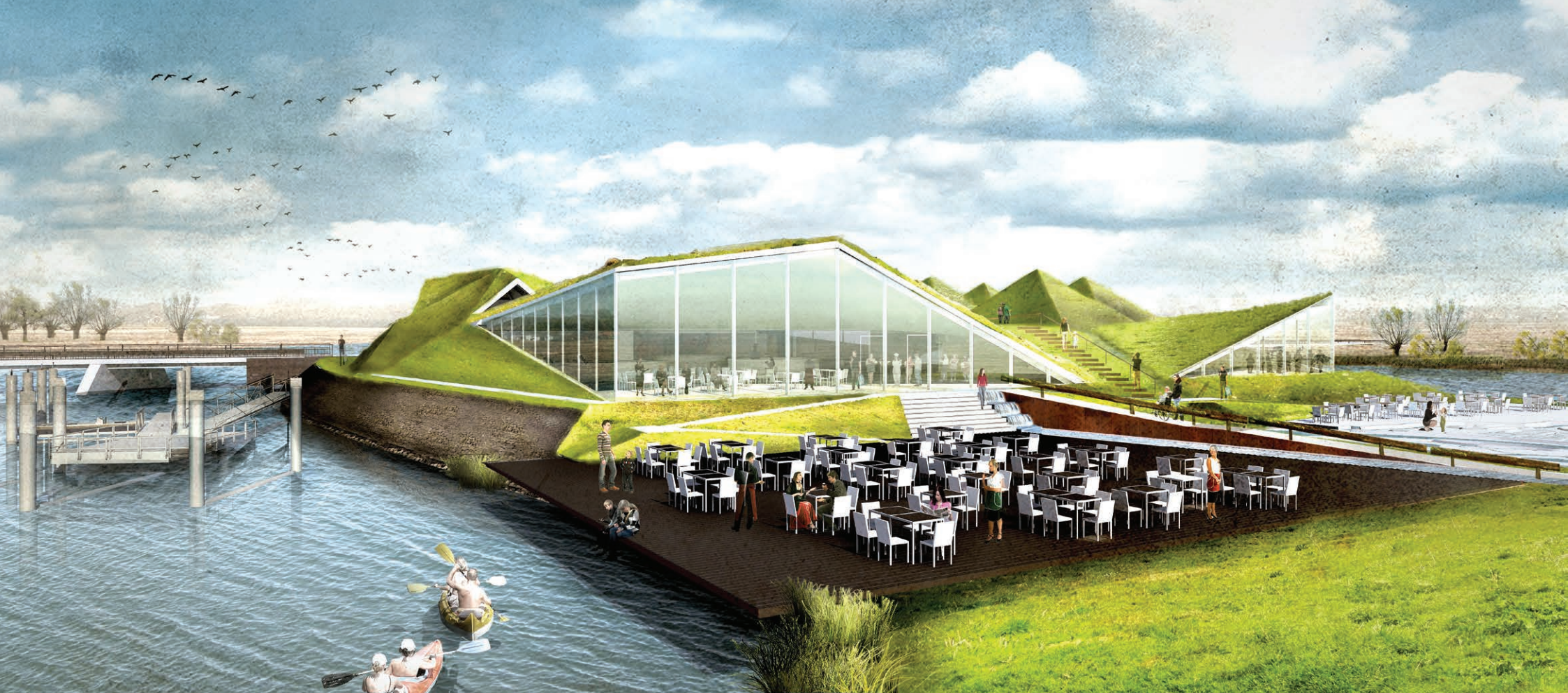
Mijn kijk op de Biesbosch wordt voor een deel bepaald door mijn achtergrond. Ik zie de Biesbosch niet alleen als een prachtig nationaal park, maar ook als een economisch gebied. Zowel via de familie van mijn vader als die van mijn moeder ben ik aan de Biesbosch verbonden. Beide families hebben hun geld verdiend in de Biesbosch. De familie Van Oord, mijn vaders kant, is begonnen met het pachten en uitventen van rijshout en opgeklommen tot het internationale bedrijf dat het nu is. De zus van mijn moeder boerde lange tijd in de Biesbosch. Deze landbouwgrond is nu in het kader van Ruimte voor de Rivier teruggegeven aan de natuur. Voor beide families gold dat hun verdienmodel van de Biesbosch eindig was, maar anno 2013 is de Biesbosch nog altijd economisch relevant. Door de polders in de Biesbosch ter beschikking te stellen als absorptiegebied voor overvloedig water, blijft het economisch hart van Nederland gespaard voor overstromingen, daarmee heeft het opnieuw een grote economische betekenis.

De Biesbosch is binnen een half uur bereikbaar vanuit de Randstad, Utrecht en de Brabantse steden. Het is een groene long die we met z'n allen nodig

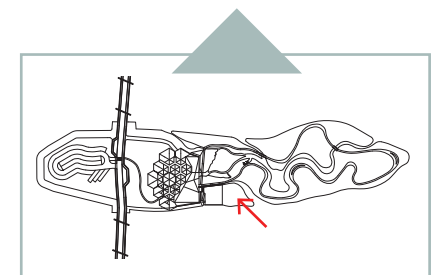
hebben om de drukte te kunnen ontvluchten. Maar mensen kennen het niet of nauwelijks en zijn veel meer gericht op andere natuurgebieden, zoals de Veluwe. De Biesbosch als vitaal natuurgebied vlakbij de Randstad moet op de kaart worden gezet. Hierbij is het van belang dat over de ontwikkeling van de Brabantse en Zuid-Hollandse Biesbosch als een geheel wordt gedacht en dus over provinciale grenzen heen wordt gekeken.

In de aantrekkingskracht van het Nationaal Park de Biesbosch speelt het Biesbosch Museumeiland een centrale rol. Het museum vertelt over hoe mensen in de Biesbosch zich hebben verhouden tot het water. Soms was het hun vriend, dan weer hun vijand. De relatie met het water wordt nog altijd bepaald door deze twee uitersten. Het programma Ruimte voor de Rivier is geen naïeve verheerlijking van de natuur, maar is pure noodzaak voor Nederland om haar waterhuishouding op orde te houden en ons te beschermen tegen een overvloed van water vanuit de rivieren en de zee.

Daarmee ontstaat het Biesbosch Museum het lokale of regionale, is het ook op nationaal en zelfs internationaal niveau interessant. Als Nederlander kunnen we trots zijn dat we in staat zijn om dit gebied terug te geven aan de natuur om daarmee de rest van het land te beschermen. Tegelijkertijd realiseren we een prachtig natuurgebied naast een van de dichtstbevolkte gebieden van Europa. Dit is een case study die internationaal van betekenis is. Daarom moeten we dit momentum gebruiken om het museumeiland de allure te geven die de Biesbosch verdient. Het museum is tot nu toe voor een groot deel met private middelen gerealiseerd. Op het moment dat de publieke zaak de maatschappelijke maar ook de educatieve relevantie van het verhaal erkent en in het Museumeiland investeert, dan heeft dit een aanzuigende werking en zullen ook het bedrijfsleven en het onderwijs zich committeren aan dit prachtige plan.

“De nieuwe plannen bieden het museum een prachtige uitgangspositie voor een gezonde toekomst. Ik ben overtuigd dat we met dit plan de kansen die zijn ontstaan door fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen optimaal benutten.”

De kansen van het Biesbosch Museumeiland

Peter van Beek (directeur van het Biesbosch Museum) over de ambities, het plan en de kansen van het Biesbosch Museumeiland.

De provincie heeft jullie uitgedaagd om de kansen en de potentie van de plek en de ontwikkelingen te benutten. Welke ambities zijn in het plan gerealiseerd?

Het ontpolderen van de Noordwaard is de directe aanleiding voor het museum om na te denken over de toekomst van het museum in de nieuwe context. Stel je voor: een eiland midden in de Biesbosch met alle faciliteiten voor bezoekers om dit nationaal park te verkennen, te beleven. In dit bidbook presenteren we naar mijn idee een

even ambitieus als haalbaar plan waarin veel van onze wensen en dromen zijn verwezenlijkt.

De fysieke ontwikkelingen rondom het museum en de samenkomst van drie instellingen vormen het uitgangspunt voor de ontwikkeling van het Biesbosch Museumeiland.

Door het Museumeiland te ontwikkelen, krijgen bezoekers de kans om de Biesbosch op een compacte manier werkelijk te beleven. In het

Buitenmuseum, de Pannekoek, gaan bezoekers terug in de tijd en wandelen door een authentieke hakgriend. De fluisterboot neemt mensen mee dieper de Biesbosch in.

De nieuwbouwplannen hebben het museum verleid om opnieuw naar de museale presentatie te kijken. We krijgen altijd veel complimenten over de bijzondere collectie, maar we grijpen de kans aan om deze aantrekkelijker te presenteren aan de hedendaagse bezoeker, waarbij we ook veel aandacht besteden aan educatie voor onze jonge bezoekers. De Biesbosch is nu vooral bekend als natuurgebied, maar het is een cultuurlandschap dat is gevormd en gemaakt door mensen. Dat geldt ook nu weer met de ontpoldering van de Noordwaard. Deze cultuurhistorie is heel bepalend voor de Biesbosch zoals we die nu kennen. Dat verhaal wil ik in het museum tonen. De Biesbosch Beleving, waar kinderen spelenderwijs de waterhuishouding van de Biesbosch kunnen ontdekken, vormt hierop een prachtige aanvulling.

Bovenaan onze wensenlijst staat ook een goede, welkome ontvangst van bezoekers. In de nieuwbouw is daar ruimte voor gemaakt met een vrij toegankelijke bezoekersinformatieruimte en een goed restaurant, dat wordt uitgebaat door een lokale ondernemer, waar we streekproducten op de kaart zetten.

Het Parkschap Nationaal Park de Biesbosch en Staatsbosbeheer gaan ook kantoor houden op het Museumeiland. Wat kan het clusteren van deze organisaties opleveren?

Ik verwacht veel van de synergie tussen de drie partijen, die elk op hun eigen manier bij de Biesbosch zijn betrokken. Het Parkschap richt zich op de ontwikkeling van de Biesbosch als Nationaal Park en houdt zich bezig met

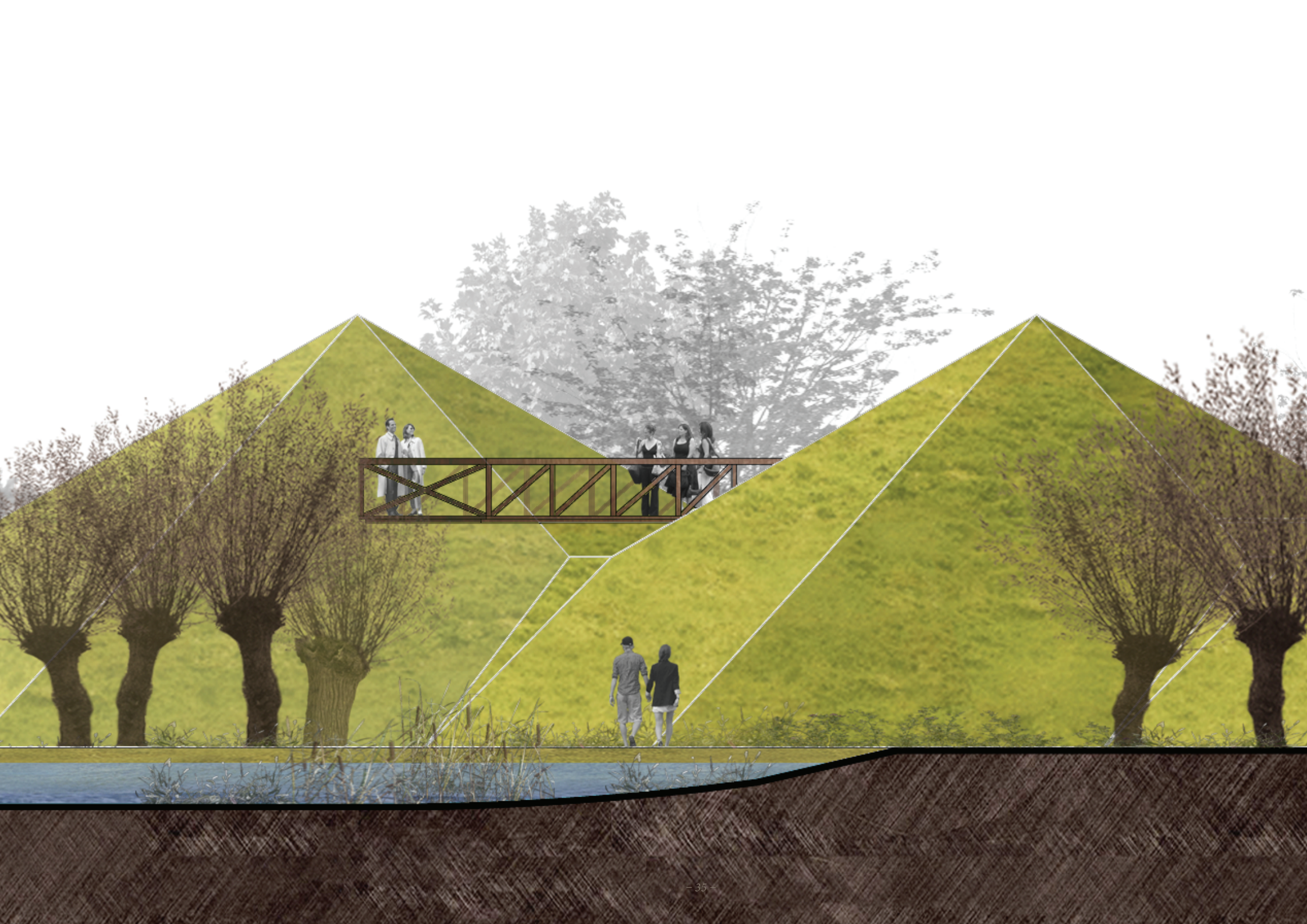
natuur, toerisme en de recreatie in het gebied. Staatsbosbeheer is eigenaar van een groot gebied en beheert onder andere het buitenmuseum de Pannekoek. En het Biesbosch Museum richt zich op de cultuurhistorische beleving van de Biesbosch. Samen kunnen we de meest optimale situatie maken om bezoekers te ontvangen. Naast het Parkschap en Staatsbosbeheer is tijdens het planproces ook het brabantse kenniscentrum kunst en cultuur (bkkc) aangehaakt. De programmering van eigentijdse kunst in samenwerking met bkkc biedt ons en bezoekers de kans om de collectie van het museum en de natuur vanuit een nieuw perspectief te bekijken. Samen met deze instellingen willen wij waar mogelijk ook allianties sluiten met het onderwijs. Het Biesbosch Museumeland leent zich uitstekend voor vakken die vallen onder natuur en wereldoriëntatie - van biologie tot cultuur, van aardrijkskunde tot geschiedenis. We willen hier speciale educatieve programma's voor ontwikkelen. Tegelijkertijd zijn in de Biesbosch veel waterkundige technieken ontwikkeld. We zijn nog altijd een perfecte uitvalsbasis voor onderzoekers van hogescholen en technische universiteiten.

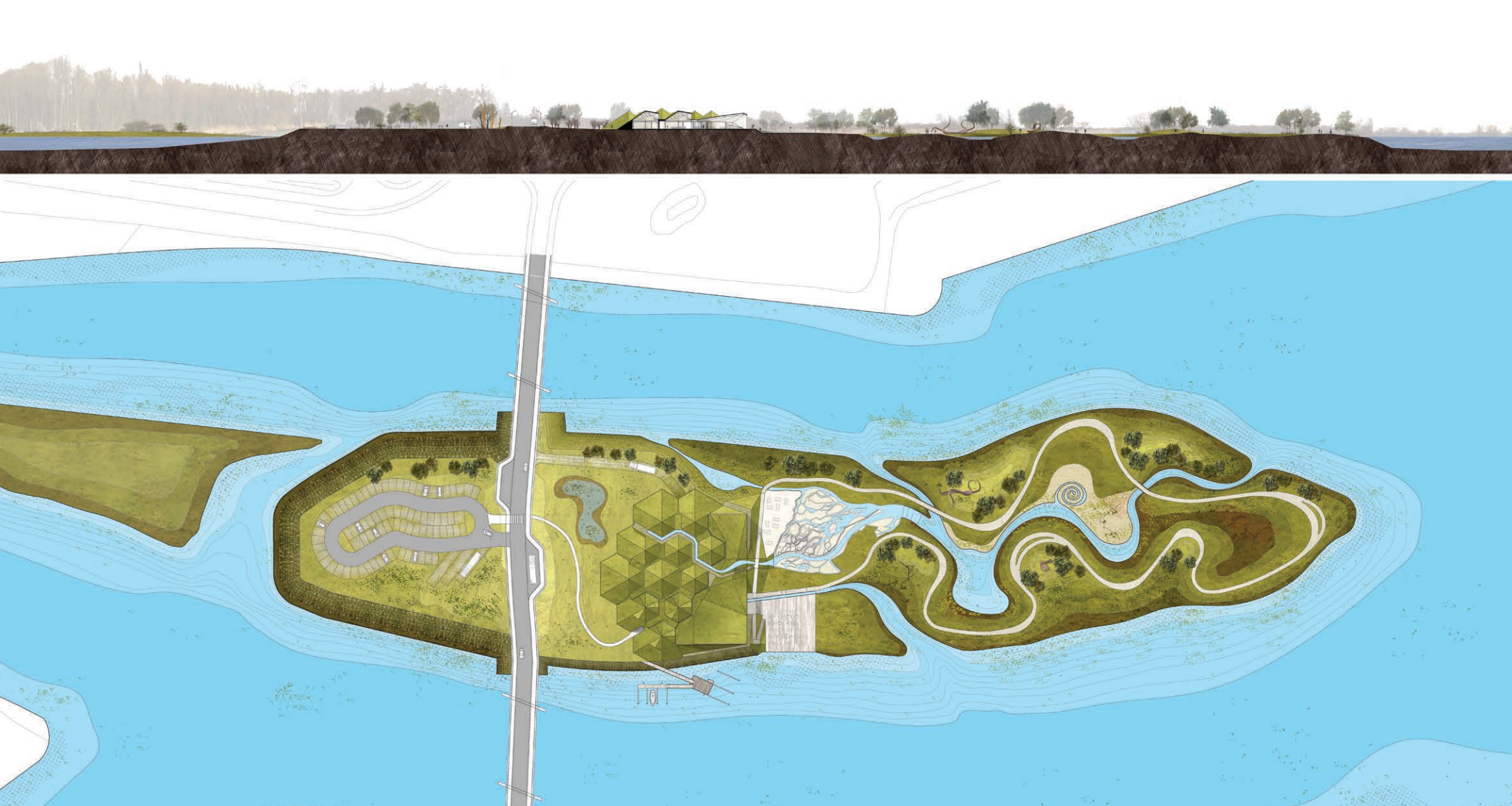
Voor het samenwerken van de betrokken partijen op en rond het Museumeland geldt wat mij betreft dat de optelling veel meer is dan de som der delen.

Wat heeft jullie verrast tijdens de planontwikkeling?

Op aandringen van de provincie hebben we de lat hoog gelegd, dit heeft enorm veel energie losgemaakt. Het maken van dit plan heeft onze blik verruimd. We gaan een professionaliseringsslag maken, waardoor we straks optimaal zijn toegerust op het bieden van een bijzondere ervaring aan onze bezoekers. Tegelijkertijd zijn we ons terdege bewust van de bijzondere kwaliteiten die wij als private stichting hebben. Bij het museum zijn veel vrijwilligers betrokken, mensen uit de streek die soms zelf nog op de grienden hebben gewerkt of het verhaal van de Biesbosch uit familie verhalen kennen. In het plan hebben we gezocht naar een balans tussen professionalisering en de vrijwillige betrokkenheid, zodat het museum zijn unieke karakter behoudt.

“De grootste uitdaging is om van het Biesbosch Museumeiland een plek te maken waar de bezoeker met alle aspecten van de Biesbosch kennismaakt.”

Museumeiland als vertrekpunt voor verkenning

Marco Vermeulen (architect Studio

*Marco Vermeulen) over het ontwerp voor
het nieuwe Biesbosch Museum en het
Museumeiland, over context, integrale
benadering, over landart en duurzaamheid.*

*Wat is wat jou betreft de belangrijkste opgave bij
de nieuwbouw van het museum en de ontwikkeling
van het Museumeiland?*

De grootste uitdaging is om op het Biesbosch
Museumeiland een gebouw en een landschap
te maken waarin bezoekers kennismaken met

de Biesbosch. Een bezoek aan het museum en het eiland vormt het
vertrekpunt voor een verdere verkenning van de Biesbosch. Het helpt om
het cultuurlandschap van de Biesbosch te lezen.

*Het gebouw staat in een heel landschappelijke omgeving. Hoe heeft dit
jou geïnspireerd?*

Ik vind het heel belangrijk om het gebouw beter in te passen in deze
natuurlijke omgeving en de omgeving ook binnen te laten. Er staat nu
een gebouw dat zich weinig aantrekt van zijn landschappelijke context.
Niet alleen door de vorm, maar ook doordat het gesloten en in zichzelf is
gekeerd. Pas buiten ervaart de bezoeker het prachtige en unieke landschap.
In het nieuwe ontwerp heb ik het bestaande gebouw als vertrekpunt
genomen, maar het ingepast in zijn omgeving. Aan de westzijde wordt het
gebouw zo open mogelijk, zodat het uitzicht biedt op het Museumeiland.

Hier wordt de zeshoekige opbouw in de grondvorm doorbroken door een
rechthoekige uitbouw met uitzicht. In het dak is de facetstructuur van de
zeshoeken gebruikt en uitvergroot. Aan de buitenzijde van het gebouw
wordt tegen de zeshoekige paviljoens een aarden wal gelegd en de daken
krijgen een grasdak. Het nieuwe voorkomen doet denken aan de bestaande
forten in het gebied. Toch zal het gebouw niet onopgemerkt blijven in zijn
natuurlijke omgeving. De merkwaardige geometrische vormen van het
grasdak maken dat je het museum herkent in het landschap. Het voegt zich,
verschuilt zich, maar laat zich ook zien.

Hoe gaan bezoekers het museum binnen ervaren?

De entree van het museum is donker en spannend, alsof bezoekers een
fort binnentreden. Ook de museumzalen zijn donker, zodat de collectie
theatraal kan worden getoond. Mensen die alleen voor het restaurant of
het bezoekerscentrum binnenkomen of bezoekers die de tentoonstelling
hebben bezocht, worden niet alleen beloond met een heerlijke kop koffie
of ander lokaal lekkers in het restaurant, maar ook met een prachtig
uitzicht op de omgeving. Het museum ligt op +4 meter NAP ten opzichte
van het Museumeiland, dat zorgt voor een spectaculair uitzicht vanuit het
restaurant en de expositieruimte op het eiland.

Wat gebeurt er op het Museumeiland?

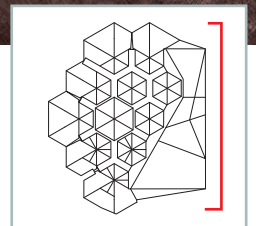
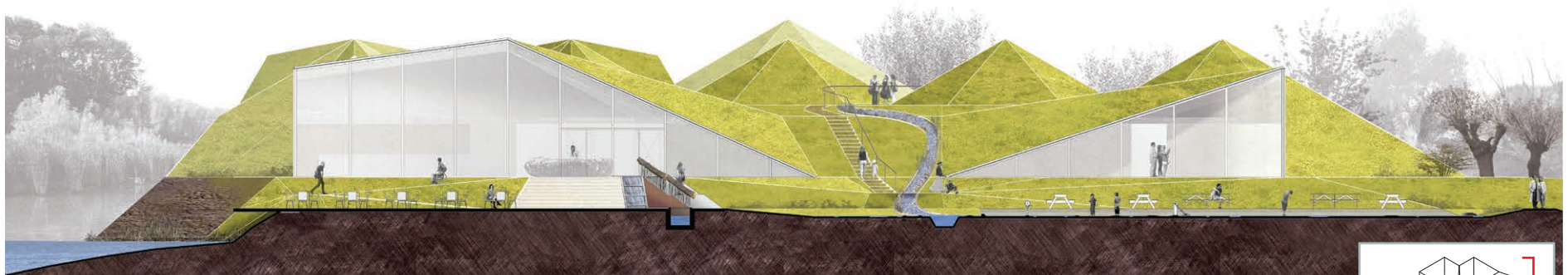
Het Museumeiland is een groot cadeau. Het ligt er al, maar is op dit
moment aan het zicht onttrokken. Het is geheel overwoekerd en niet
toegankelijk. Op het eiland wordt het zoetwatergetijdenlandschap op
kleine schaal geënceneerd, waardoor het museum het verhaal van
de Biesbosch completer kan vertellen. Hier heeft het museum ook de
ruimte om in samenwerking met bkkc hedendaagse landschapskunst
te programmeren. Vlak naast het museum wordt de Biesbosch Beleving
gerealiseerd, waar bezoekers (groot en klein) spelenderwijs kunnen leren
over de waterhuishouding van de Biesbosch.

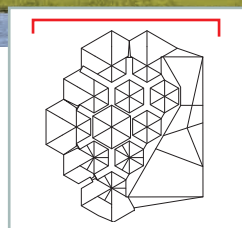
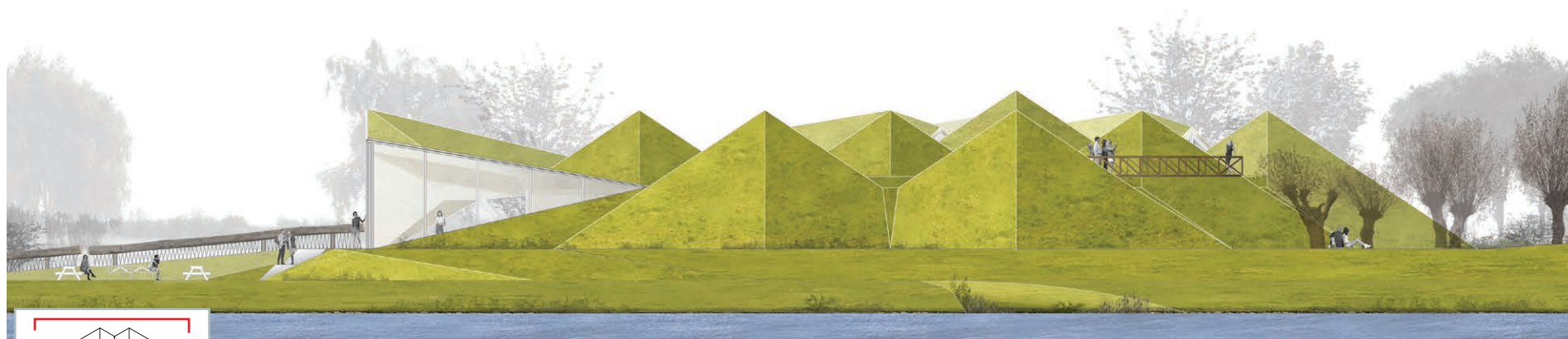
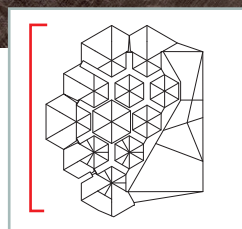
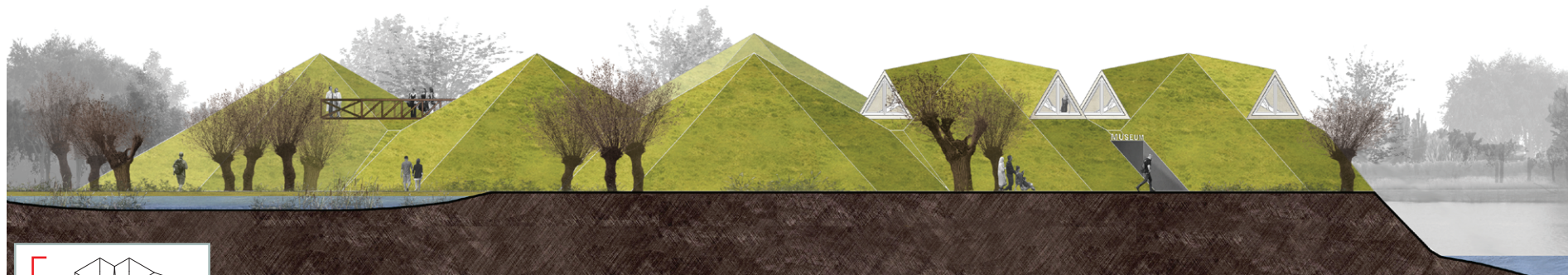
Waarom is gekozen voor ingrijpende verbouw?

Als architect vind ik het in deze tijd niet zinnig om een gebouw dat deels goed functioneert simpelweg te slopen en er iets nieuws voor in de plaats te bouwen. Door het gebouw te laten staan, slaan we een eerste en grote slag op het gebied van duurzaamheid. Maar er moet wel worden ingegrepen om het gebouw weer van deze tijd te maken. Het gebouw ligt gunstig georiënteerd, de noordoostzijde is gesloten, terwijl aan de zuidwestzijde de grote glazen pui het gebouw openstelt. Dit maakt het mogelijk het gebouw deels middels passieve zonne-energie te verwarmen. Het grasdak en de aarden wallen isoleren het gebouw. Er ligt al vloerverwarming in het gebouw. We onderzoeken of het water van de Noordwaard kan worden gebruikt als warmtewisselaar. Indien nodig kan worden bijgestookt met biomassa uit de omgeving, zoals snoeiafval. Verder nemen we waar mogelijk maatregelen die de duurzaamheid van het gebouw en het gebruik ten goede komen.

Wat is jouw persoonlijke 'obsessie' met het museum en met de Biesbosch?

Niet alleen de landschappelijke ligging maakt een bezoek aan het museum speciaal. Het is wat mij betreft zo bijzonder doordat het enerzijds een lokaal streekmuseum is, maar tegelijkertijd over grote onderwerpen als waterbeheer gaat: in dit gebied zijn technieken op het gebied van waterbeheer ontwikkeld vanuit een lokale noodzaak. Deze kennis is vervolgens over de hele wereld geëxporteerd. In de afgelopen 25 jaar is veel persoonlijke aandacht en energie in het museum gestoken, dat voelen bezoekers en dat maakt het uniek, die kwaliteit moet in het nieuwe museum bewaard blijven.

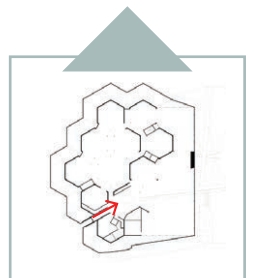

“Het Biesbosch Museumeiland is naar mijn idee de plek waar het debat over de ontwikkeling van de Biesbosch moet worden gevoerd. Het is een gemiste kans als we alleen de geschiedenis of de plannen voor de toekomst laten zien.”

Dick Verheijen (directeur Parkschap Nationaal Park de Biesbosch) over het eiland als poort en bestemming, over ruimte voor debat en over de duurzame kwaliteit van het Biesbosch Museumeiland.

Over de Biesbosch gesproken

Het Parkschap richt zich op de ontwikkeling van de Biesbosch op het terrein van natuur, recreatie en toerisme. Hoe past het Biesbosch Museumeiland in die visie?

Het Parkschap streeft naar een gebalanceerde ontwikkeling van de relatie tussen mens en natuur op een duurzame manier. De Biesbosch is een nationaal park dat behoort tot de parels van Europa. Deze natuurwaarde moet zo min mogelijk worden aangetast. De bijzondere kwaliteit van deze natuur moet echter wel toegankelijk en beleefbaar zijn. Daarin zit wat mij betreft de balans tussen de natuur en de mens. Dat lukt niet door een hek om het park te zetten en de natuur af te sluiten voor de mens. Ik vind dat dit soort kwalitatieve gebieden voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Mensen mogen best voor kwaliteit betalen, dus misschien gaan ze in de toekomst betalen voor bepaalde voorzieningen, zoals parkeerterreinen of aanlegsteigers, maar de drempel moet zo laag mogelijk zijn. De publieke zaak is daarmee gediend.

In de balans tussen natuur en mens speelt het Biesbosch Museumeiland een belangrijke rol. Het Museumeiland is een van de poorten die toegang biedt tot de Biesbosch. Het is echter niet alleen een doorgang, maar ook een bestemming. In een heel compacte omgeving laat het Museumeiland de kwaliteiten van de Biesbosch zien en wat de bezoeker er kan beleven en ervaren. De belangrijkste ambitie van het Biesbosch Museumeiland is wat mij betreft om de verbinding te leggen tussen toen, nu en straks, het gaat om de beweging.

Het bijzondere van de plannen en de ambities voor het Biesbosch Museumeiland is dat het gebouw en het eiland een geheel vormen in opbouw, vorm en materialisatie met de Biesbosch. Hierdoor kunnen de bezoekers de effecten van het water, het land en de lucht ondergaan.

Het Parkschap en Staatsbosbeheer gaan kantoorhouden in het Biesbosch Museum. Er wordt gesproken over synergie. Wat denkt u dat deze synergie kan opleveren?

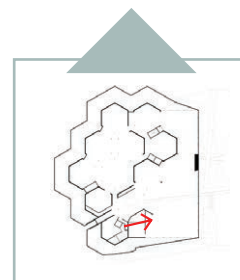
Het feit dat Staatsbosbeheer en het Parkschap kantoor gaan houden op het Museumeiland illustreert dat partijen die betrokken zijn bij de Biesbosch elkaar opzoeken, vanuit hun eigen verantwoordelijkheid proberen elkaar te inspireren en daarmee iets toevoegen dat er tot nu toe niet is, nieuwe waarden te creëren. Het Biesbosch Museumeiland is naar mijn idee de plek waar het debat over de ontwikkeling van de Biesbosch moet worden gevoerd. Het is een gemiste kans als we alleen de geschiedenis of de plannen voor de toekomst laten zien. Juist in deze omgeving kan het Parkschap met ondernemers, bewoners, bezoekers, onderwijsinstellingen in gesprek gaan over alle terreinen die de ontwikkeling van Biesbosch raken: van gebiedsontwikkeling tot cultuur en van gezondheidszorg tot natuurbeleving of educatie. Het Museumeiland moet ruimte bieden voor dit debat.

Het Parkschap streeft een duurzame ontwikkeling van de Biesbosch na. Hoe past de ontwikkeling van het Museumeiland hierin?

Duurzaam is een containerbegrip, dat veelvuldig misplaatst wordt gebruikt. Het gaat om het duurzaam doen. Ik heb het idee dat in de plannen van het Biesbosch Museumeiland dit duurzaam doen - van de architectuur tot het energiegebruik en straks ook in de horeca en de gastvrijheid - voldoende is geborgd. De Biesbosch is dit jaar opnieuw genomineerd voor de Eden Award, een Europese duurzaamheidsprijs, voor gebieden die hun bezoekers op een duurzame manier programma's en voorzieningen bieden. De stichting van het Biesbosch Museum profileert zich met het Museumeiland op dit kwaliteitsniveau.

“De Biesbosch is geen Efteling, maar ook geen 2500 hectares vlinder vangen. De ideeën en ambities voor het Biesbosch Museumeiland passen heel goed in deze visie ”

Bestemming van formaat

Wim de Jong (wethouder Werkendam)

*over toerisme, de lokale economie en
borden langs de A27 en A59.*

*Op welke manier past het Biesbosch
Museumeiland in de visie van de gemeente
Werkendam op de Biesbosch?*

Het is goed dat het museum in dit bidbook een plan met allure en ambitie presenteert. In dit bidbook legt het een heldere visie neer over welke rol het Museumeiland in de Biesbosch kan spelen. De voorgestelde ontwikkeling is goed voor het museum, voor Werkendam en voor het Nationale

Park de Biesbosch. Werkendam heeft tot nu toe weinig gedaan aan het 'vermarkten' van haar prachtige ligging en is pas sinds kort bezig om haar natuurlijke plek in de Biesbosch te veroveren.

De provincie heeft niet alleen het museum, maar ook de gemeente uitgedaagd om een ambitieus plan neer te leggen. Als wethouder voor Economische Zaken, Recreatie, Toerisme en Water ondersteun ik deze wens van de provincie van harte. Nationaal en internationaal komen mensen kijken hoe in de Biesbosch wordt gewerkt aan het programma Ruimte voor de Rivier. We geven hier 2500 hectaren landbouwgrond terug aan de rivier, zodat andere mensen in ons land droge voeten houden. In Werkendam zijn we hartstikke trots op deze prestatie en willen dit ook graag uitdragen. Doordat partijen als het Parkschap, Staatsbosbeheer, VVV-Altena en het museum op het nieuwe Museumeiland samenkomen, is het de uitgelezen plek om dit verhaal te vertellen. De gemeenteraad heeft daarom besloten geld vrij te maken voor deze nieuwe ontwikkeling.

Op welke manier draagt het museum bij aan de lokale economie?

De Biesbosch is een sterk merk. Bezoekers in binnen- en buitenland kennen Werkendam niet en ook het Land van Altena geniet geen grote bekendheid, maar de Biesbosch kent iedereen.

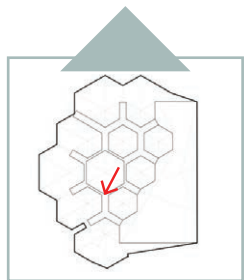
Het Biesbosch Museum trekt nu al bezoekers naar Biesbosch. Maar de faciliteiten in het museum, en ook in de buurt van het museum, zijn minimaal. Een vogelaar neemt misschien zijn eigen boterhammetjes mee, maar andere bezoekers willen in een restaurant een kop koffie drinken. Daarom is het interessant om de voorzieningen voor verblijf naar een hoger plan te tillen, zowel voor dagjesmensen als voor mensen die langer in de Biesbosch willen verblijven. Het terugkompercentage van mensen dat de Biesbosch bezoekt is bijvoorbeeld groot. Werkendam heeft echter nauwelijks accommodaties om te overnachten.

Voor de gemeente is het investeren in voorzieningen op het Biesbosch Museumeiland ook belangrijk omdat het uiteindelijk bij kan dragen aan het verminderen van de subsidiedruk voor het museum. Door het museum als ontmoetingsruimte beter uit te rusten, de horeca een ruimere plek te geven en het programma van vaartochten, excursies uit te breiden, kunnen de eigen inkomsten van het museum stijgen.

De Biesbosch moet in mijn optiek geen Efteling worden, maar ook geen 2500 hectares "vlinder vangen" zijn. Het Biesbosch Museumeiland hebben we hard nodig als trekpleister. Het biedt de kans om bezoekers - jong en oud - op een aanstekelijke manier kennis te laten maken met de Biesbosch.

“De Pannekoek is een van de weinige hakgrienden die via land toegankelijk is, waardoor het voor Staatsbosbeheer een uitgelezen gebied is om in de nabijheid van het museum de cultuurhistorische waarde van de Biesbosch te laten zien.”

De waarde van een vriend

*Ad van Hees (districtshoofd
Staatsbosbeheer Biesbosch) over de
Pannekoek, cultuur en natuurhistorie in
de Biesbosch en over de synergie tussen
Parkschap, museum en Staatsbosbeheer.*

*Wat is de Pannekoek en wat is de relatie met het
Biesbosch Museum-eiland?*

De Pannekoek is een cultuur- en natuurhistorisch monument. Het is een vriend, een bos met aangeplante wilgen dat vroeger werd gebruikt om wilgentakken te oogsten voor allerlei praktische toepassingen. Deze vriend is een plek waar bezoekers 'live' het verhaal van het Biesbosch museum kunnen ervaren. Het is een van de weinige hakvrienden die via land toegankelijk is, waardoor het voor Staatsbosbeheer een uitgelezen gebied is om in de nabijheid van het museum de cultuurhistorische waarde van de Biesbosch te laten zien. De bijzondere verzameling 'historische' wilgensoorten maakt het daarnaast tot een soort genenpoel van wilgen. Cultuur- en natuurhistorisch behoud is een van de kernopgaven van Staatsbosbeheer, daarom doen we ons best om de Pannekoek in cultuur te houden.

*Op welke manier ziet Staatsbosbeheer de samenwerking tussen het
Parkschap en het museum?*

Hier geldt wat mij betreft $1 + 1 = 3$. Staatsbosbeheer had tot voor kort enkele barakken naast het museum. Samen met het Parkschap

krijgen we de kans om in te trekken in een prachtig gebouw, waar het cultuurhistorisch verhaal van de Biesbosch wordt verteld. Staatsbosbeheer wil dit verhaal ook vertellen en in die zin kunnen we elkaar versterken. Het museum biedt ons de kans dit op een andere manier te doen dan bezoekers mee te nemen op excursie. Ik ben ervan overtuigd dat doordat we samen onder een dak zitten, dit een creativiteit en energie oplevert, waaruit we gezamenlijk nieuwe dingen gaan ontwikkelen.

Gaat Staatsbosbeheer ook programmeren in het bezoekerscentrum?

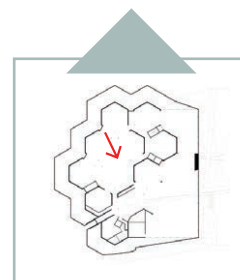
De Biesbosch heeft drie bezoekerscentra. Elk centrum heeft een thema: Werkendam gaat over de mens in de Biesbosch, in Drimmelen gaat het met name over water en waterbeheer en Dordrecht over natuur. Het is voor Staatsbosbeheer belangrijk dat deze thematische diversiteit blijft. We willen daarom in het museum met name de relatie van de mens met de Biesbosch in heden en verleden aan de orde stellen.

*Wat is voor Staatsbosbeheer een belangrijke kwaliteit van het nieuwe
ontwerp voor het museum?*

Voor Staatsbosbeheer is duurzaam bouwen een van de speerpunten van beleid. Waar Staatsbosbeheer bouwt, gebeurt dit zo duurzaam mogelijk. Het ontwerp van Studio Marco Vermeulen past prachtig in dit streven. Waar mogelijk kiest het bureau duurzame oplossingen, zo maakt het gebruik van passieve opwarming door een juiste oriëntatie op de zon, is het gebouw geïsoleerd door het grasdak en kiest hij voor aanvullende verwarming middels biomassa. Staatsbosbeheer wil bijdragen aan de realisatie van deze maatregelen, zo kunnen wij bijvoorbeeld de biomassa voor het verwarmen van het gebouw leveren. Ook als lokale materialen worden gebruikt in het ontwerp zijn wij graag de leverancier.

“Het verhaal van het museum gaat over de cultuur van een landschap, waarin het niet alleen over de historie, maar zeker ook over het heden en de toekomst gaat.”

Lezen van een landschap

*Valentine Wikaart (conservator
en archivaris Biesbosch Museum)
over de collectie, de verhalen en de
nieuwe presentatie van het museum*

*Welk verhaal probeert het museum met zijn
collectie en tentoonstelling te vertellen?*

De rode draad door de tentoonstelling is de cultuurhistorie van een landschap. Het verhaal van de Biesbosch is vandaag de dag nog steeds in ontwikkeling en daarmee relevant. Met de Elizabethsvloed op 19 november 1421 komt een grote polder onder water te staan. In de loop

van eeuwen ontstaat hier een uniek zoetwatergetijden gebied met een heel eigen griend- en rietcultuur. Deze cultuurhistorie is er een van vele verhalen: alles wat hier is gebeurd de afgelopen 600 jaar gaat over hoe de mens de natuur naar zijn hand zet; over waterbeheer; over veranderingen in het landschap; over grenzen en twisten, over de griend- en rietwerkers; over de visserij maar ook over de oorlog.

Voordat we vooruitblikken op het nieuwe museum, is het misschien goed om te weten hoe de collectie tot stand is gekomen en hoe deze zich heeft ontwikkeld?

In de jaren zeventig dreigt door de uitvoer van de Deltawerken de griend- en rietcultuur uit de Biesbosch te verdwijnen. Huib den Tuinder wordt door het arbeidsbureau hier gestationeerd om arbeiders naar ander werk te helpen. Hij ziet dat een unieke Hollands ambacht verloren gaat

en besluit deze zo veel mogelijk in woord en beeld vast te leggen. Zijn werkkamer staat volgestouwd met gereedschappen en voorwerpen die door de griendwerkers worden gebruikt. Samen met een vriend begint hij het Biesbosch Museum. Oude griend- en rietwerkers werkten hier als vrijwilligers. De tentoonstelling zoals deze er nu staat is grotendeels door hem ingericht. Met beperkte middelen is een tentoonstelling neergezet die bezoekers keer op keer verrast. Vaak genoeg krijgen we van bezoeker te horen: "wat is dit leuk, dat had ik niet verwacht." Het museum is het 'hobbyisme' van Den Tuinder ondertussen ontgroeid en is nu een professioneel draaiend, gecertificeerd museum.

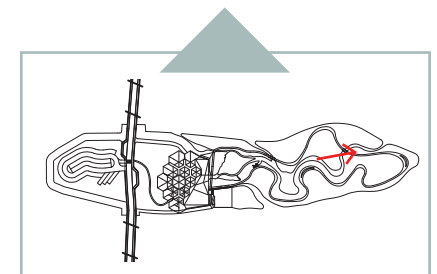
Met het nieuwe museum willen jullie meer en andere bezoekers trekken. Wie moeten er komen kijken wat gaan jullie bieden?

We willen een breder publiek trekken. Door het verhaal opnieuw te ensceneren in een nieuwe inrichting, de veelheid aan objecten te doseren en de informatie meer gelaagd aan te bieden, wordt de collectie toegankelijker. We willen op een terughoudende manier multimediale middelen inzetten om deze gelaagdheid te ondersteunen, zonder het museum te veranderen in een grote experience. Er zijn de afgelopen jaren prachtige voorbeelden van dergelijke tentoonstellingen in lokale en streekmusea gerealiseerd. Voor het Biesbosch Museum is het behouden van de authentieke sfeer belangrijk.

Het wordt een tentoonstelling die zich goed leent voor educatieve bezoeken op verschillende niveaus. Kinderen kunnen straks ook zelfstandig door de tentoonstelling, maar bezoekers die juist verdieping zoeken vinden deze ook. We zijn een museum waar veel mensen komen die normaal gesproken nauwelijks naar musea gaan. Ook deze groep moet zich hier thuis blijven voelen.

“Het is aanlokkelijk een voorstelling te maken van wat dit museum vermag wanneer er een grotere dynamiek in de presentatie van de collectie mogelijk is, wanneer de bezoekers op een eigentijdse manier worden verwelkomd en interessante cross-overs worden gemaakt tussen historie en actualiteit en wanneer ook nog eens een aantrekkelijk buitengebied met eigentijdse kunst betrokken is bij de presentaties.”

Verandering in de Biesbosch verbeelden

Erik Luermans (senior adviseur bkkc) over de kansen en mogelijkheden van samenwerking tussen het Biesbosch Museum, het brabants kenniscentrum kunst en cultuur, over de bestaande collectie en de rol van

eigentijdse kunst en het onderwijs.

Bkkc was al eerder actief in de Biesbosch, waarom trekt bkkc wederom de natuur in?

Bkkc gelooft dat kunst niet alleen in een stedelijke ruimtes kan worden beleefd, maar dat kunst een heel eigen betekenis kan hebben in een natuurlijke omgeving. De Biesbosch is sinds het project Ruimte voor de Rivier ingrijpend in verandering. Deze verandering is belangrijk voor de uiteindelijke beleving van het gebied. Bkkc grijpt dit transformatieproces aan om kunst in te brengen en door middel van deze kunst de verandering te verbeelden. Bij de ontwikkeling van het natuurgebied De kleine Noordwaard heeft bkkc al een viertal werken in het nieuwe landschap

gerealiseerd, waaronder de “Wassende Maan” van Paul de Kort. Deze werken geven een beeld van de interactie tussen ruimtelijke ordening, cultuurhistorie en het landschap. Ze maken nu een gewaardeerd en geïntegreerd deel uit van het landschap.

Met de vernieuwing en uitbreiding slaat het museum een nieuwe weg in, waar treffen het Biesbosch Museum en bkkc elkaar?

Het nieuwe Biesbosch Museumeiland heeft de ambitie om deze lijn voort te zetten en om eigentijdse kunst te verbinden met de museale collectie over de griendcultuur en de landschappelijke waarden van de ‘nieuwe’ Biesbosch.

De unieke collectie van het museum en het nieuwe ontwerp van het museum dat als een landmark het eiland definieert, de prachtige ligging, en de typisch Nederlandse maakbaarheid van het deltalandschap, rechtvaardigen deze ambitie. De al aanwezige voorbeelden van kunst in het landschap tonen de potentie en de relevantie van dit streven. Het ontwerp voorziet in een nieuwe expositieruimte binnen en betreft aan de westkant een grote buitenruimte die als een landschappelijke beeldentuin voor landart gaat functioneren.

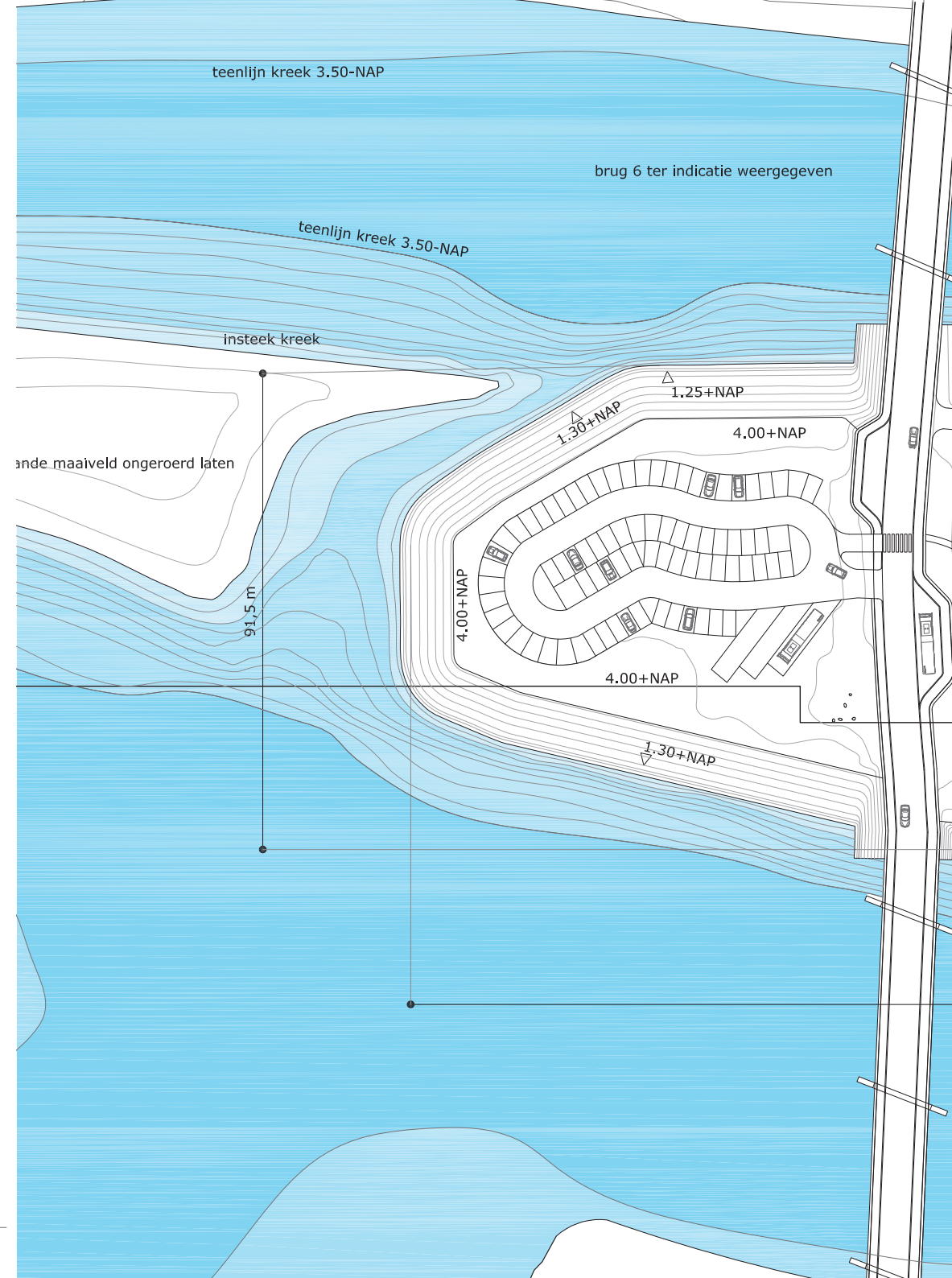
Bkkc en het Biesbosch Museum willen zowel binnen als buiten hedendaagse kunst gaan programmeren. Wat gaan jullie tonen en voor wie?

De expositieruimte - Biesbosch Binnen - is bijna 500 m² en gaat eigentijdse kunstwerken tonen die bezoekers de collectie van het museum op een andere manier laat ervaren: dit kan gaan over traditie en ambacht, water en waterveiligheid, landschap en natuur, duurzaamheid en innovatie door de eeuwen heen. De wens is om een verbinding te leggen met eigentijdse kunst door jaarlijks eigentijdse vormgevers en kunstenaars uit te nodigen om te reageren op een van deze thema's.

Drie wisseltentoonstellingen per jaar laten de rijkdom van eigentijdse kunst en de collectie zien. De differentiatie in de presentaties, de wisselende tentoonstellingen en daarnaast de verwante activiteiten in Biesbosch Buiten zullen een toename van (een meer heterogeen samengesteld) publiek veroorzaken. Het is de ambitie om met de tentoonstellingen niet alleen bezoekers uit de regio te bedienen, maar ook een landelijke of zelfs internationale bezoekersstroom op gang te brengen.

Bkbc wil ook graag samen met het museum buiten op het eiland programmeren. Wat staat jullie voor ogen?

Het nieuwe museum met een buitenruimte bestaande uit meerdere 'schiereilanden' is nieuw in Nederland en ook daarbuiten. Biesbosch Buiten is 1,2 hectaren groot en een prachtige locatie voor seizoensgebonden (semi-)permanente beelden of manifestaties. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling een vaste collectie op te bouwen. De tijdelijke en semipermanente beelden van Biesbosch Buiten kunnen op verschillende manieren worden gerealiseerd: door bruiklenen, door schenkingen, door concrete nieuwe opdrachten, door jaarlijkse of tweejaarlijkse manifestaties en zeker ook door een gericht artist-in-residence beleid. Voor de artist-in-residence wordt een kunstenaar (regionaal, landelijk, internationaal) uitgenodigd. Deze verblijft een langere periode op of bij het terrein. Hij stelt zijn atelier open voor publiek en laat een of meerdere werken achter, werken die van tijdelijke aard zijn en die met materialen en middelen van de Biesbosch tot stand zijn gekomen. Want dit laatste maakt het verschil. Alle te tonen werken hebben in materiaal en thema hun ontstaan en inspiratie te danken aan de plek zelf. Hierdoor kan het Museumeland uitgroeien tot een 'polderuin' met nationale allure.

waterlijn GHW 0.70+NAP

2.50+NAP

tot 3.50- NAP

teenlijn kreek 3.50-NAP

Baggeren tot 3.50- NAP

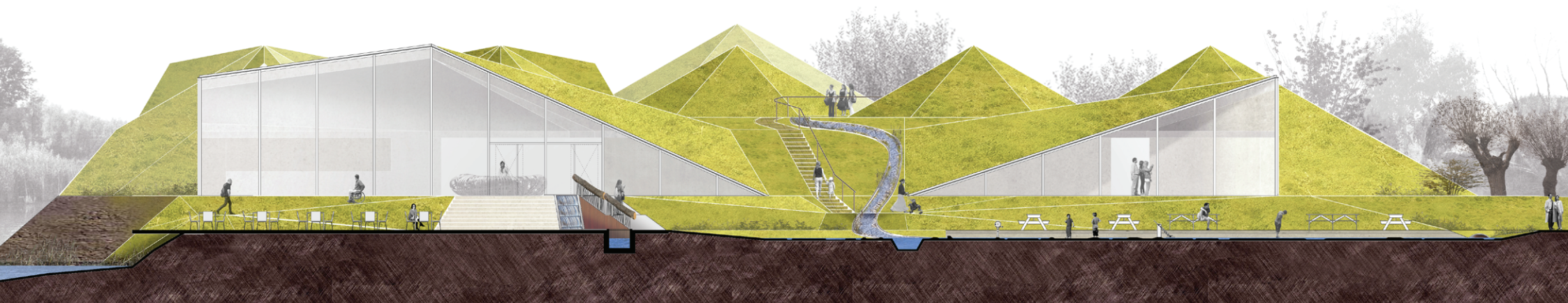
insteek kreek

waterlijn GHW 0.70+NAP

teenlijn kreek 3.50

Foto's: bkkc

Het beeldmateriaal tenzij anders vermeld is afkomstig van Studio Marco Vermeulen. © September 2013

Colofon

De opdrachtgever

Stichting Biesbosch Museum

Mede op initiatief van provincie Noord-Brabant

Comité van Aanbeveling

Jan Kornelis van Oord, directie familieholding Merwe-Oord

(voorzitter comité)

Carla Breuer, burgemeester Werkendam

Jan Heijkoop, burgemeester Hendrik-Ido-Ambacht

Dick Verheijen, directeur Parkschap Nationaal Park de Biesbosch

Kernteam

Marco Vermeulen - architect Studio Marco Vermeulen

Paul Golembiewski - grafisch vormgever, Impulz.nu

Erik Luermans - senior adviseur bkkc

Arwin van Loon - adviseur gemeente Werkendam

Douwe Altena - voorzitter Biesbosch Museum

Peter van Beek - directeur Biesbosch Museum

Redactie

Arwin van Loon, gemeente Werkendam

Marco Vermeulen, Studio Marco Vermeulen

Erik Luermans, bkkc

Valentine Wikaart, Biesbosch Museum

Peter van Beek, Biesbosch Museum

Ruimtelijk ontwerp Studio Marco Vermeulen

Marco Vermeulen

Joost van der Waal

Andrés Cubillo Ramiro

Bram Willemse

Piotr Szczesniak

Provincie Noord-Brabant

bkkcbrabant
abants kennisc
entrum kunst
en cultuur

STUDIO MARCOVERMEULEN
architectuur stedenbouw landschap onderzoek

Productie Bidbook:

Vormgeving

Paul Golembiewski, Impulz.nu

Teksten en interviews

Marieke Hillen, Talk of the Town

Drukker

Drukkerij Damen, Werkendam

Tekstcorrector

Mieke Prinse, bkkc

Foto Wim de Jong

Teus Admiraal

Foto Dick Verheijen

Piet Mes

